

**Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет менеджменту і маркетингу
Кафедра менеджменту, публічного управління та адміністрування**

**ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:**

**Завідувач(ка) кафедри,
д.держ.упр., проф.
_____ Наталія БОНДАРЧУК
« ____ » _____ 2023 р.**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему: Формування державної політики забезпечення якості вищої
освіти**

Освітньо-професійна програма «Публічне управління та адміністрування»
Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
Ступінь вищої освіти: Магістр

Здобувачка

Альона МІНЬКОВСЬКА

**Науковий керівник,
д.держ.упр., проф.**

Наталія БОНДАРЧУК

Дніпро – 2023

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: Менеджменту і маркетингу

Кафедра: Менеджменту, публічного управління та адміністрування

Освітньо-професійна програма: «Публічне управління та адміністрування»

Спеціальність: 281 «Публічне управління та адміністрування»

Ступінь вищої освіти: Магістр

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____

« ____ » _____ 202__ р.

ЗАВДАННЯ

на підготовку кваліфікаційної роботи

Міньковській Альоні Вікторівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: «Формування державної політики забезпечення якості вищої освіти»

Науковий керівник: Бондарчук Н.В. д.н.держ.упр., проф., зав.каф.
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по ДДАЕУ від « ____ » _____ 202__ року № _____

2. Термін подання здобувачем роботи: 15 лютого 2023 року _____

3. Вихідні дані до роботи: Закони України, Постанови КМУ, Накази Міністерства освіти і науки, Укази Президента України та інші нормативні документи, навчальні посібники, підручники, періодична література, праці провідних вчених економістів, нормативно-правові документи ДДАЕУ

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1. Теоретичні засади формування державної політики забезпечення якості вищої освіти 2. Реалізація державної політики забезпечення якості вищої освіти. 3. Напрями модернізації державної політики забезпечення якості вищої освіти в Україні. Висновки та пропозиції.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

Критерії оцінювання якості освітньої програми. Завдання системи внутрішнього забезпечення якості освіти ДДАЕУ. Структура внутрішнього контролю ДДАЕУ. Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів. Система акредитації Німеччини. Алгоритм партнерства ЗВО та бізнесу в Україні. Операційні цілі підвищення якості вищої освіти в Україні

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 14 жовтня 2021 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір теми і об'єкта дослідження, розробка завдання і графіка робіт	жовтень 2021р.	
2.	Пошук та опрацювання літературних джерел	листопад-грудень 2021р.	
3.	Теоретичні засади формування державної політики забезпечення якості вищої освіти	січень - березень 2021р.	
4.	Реалізація державної політики забезпечення якості вищої освіти	квітень - травень 2022р.	
5.	Напрями модернізації державної політики забезпечення якості вищої освіти в Україні	червень - листопад 2022р.	
6.	Вступ	грудень 2022р.	
7.	Висновки	січень 2023р.	
8.	Оформлення роботи	лютий 2023р.	

Здобувачка

_____ (підпис)

Альона МІНЬКОВСЬКА

(прізвище та ініціали)

Науковий керівник

_____ (підпис)

Наталія БОНДАРЧУК

(прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Тема: «Формування державної політики забезпечення якості вищої освіти»

Кваліфікаційна робота містить: 70с., 9 рис., 3 додатки, 61 літературних джерел.

Об'єкт дослідження процес формування державної політики забезпечення якості вищої освіти.

Предмет дослідження теоретико-методичні та прикладні аспекти формування державної політики забезпечення якості вищої освіти.

Метою роботи є розробка теоретичних та практичних рекомендацій щодо формування державної політики забезпечення якості вищої освіти.

Методи дослідження теоретико-методичною основою дослідження є системний підхід та діалектичний метод пізнання, які застосовувалися для вивчення основного інструментарію забезпечення якості вищої освіти. У процесі вирішення поставлених завдань були використані такі наукові методи та прийоми: синтезу, аналізу, дедукції (для визначення сутності поняття «державна політика в сфері освіти»); метод порівняння статистичних даних (для аналізу стану ліцензування та акредитації освітніх програм ДДАЕУ); графічний метод (наочне представлення отриманих результатів досліджень у вигляді рисунків, схем); формальної логіки (для формулювання висновків та при розробці пропозицій) та інші загальнонаукові методи.

В результаті проведеного дослідження визначено теоретико-методичні положення щодо напрямів модернізації формування державної політики забезпечення якості вищої освіти.

Результати впроваджено в діяльність Дніпровського державного аграрно-економічного університету

КЛЮЧОВІ СЛОВА

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА, ЯКІСТЬ ОСВІТИ, АКРЕДИТАЦІЯ, ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ, ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ

KEYWORDS

STATE POLICY, QUALITY OF EDUCATION, ACCREDITATION, EDUCATIONAL ACTIVITIES, INSTITUTION OF HIGHER EDUCATION

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	3
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	5
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ	10
1.1 Поняття державної політики та її принципи у сфері вищої освіти	10
1.2 Механізм оцінювання якості вищої освіти	15
1.3 Нормативно-правові засади забезпечення якості вищої освіти	20
Висновки до розділу 1	24
РОЗДІЛ 2 РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ	26
2.1. Аналіз сучасного стану реалізації державної політики забезпечення якості вищої освіти в Україні	26
2.2 Акредитація, як забезпечення якості вищої освіти	33
2.3 Внутрішній контроль якості освітнього процесу	38
Висновки до розділу 2	43
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	45
3.1. Іноземний досвід реалізації державної політики забезпечення якості вищої освіти.	45
3.2. Стратегічні напрями забезпечення якості вищої освіти	51
Висновки до розділу 3	57
ВИСНОВКИ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	62
ДОДАТКИ	70

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

Вищий навчальний заклад – ВНЗ

Відділ внутрішнього аудиту і контролю якості освітньої діяльності – Відділ

Галузева експертна рада – ГЕР

Дніпровський державний аграрно-економічний університет - ДДАЕУ

Єдина державна електронна база з питань освіти – ЄДЕБО

Заклад вищої освіти – ЗВО

Зовнішнє незалежне оцінювання – ЗНО

Кабінет Міністрів України – КМУ

Магістерський тест навчальної компетентності (МТНК)

Міжнародний стандарт класифікації освіти - МСКО

Міністерство освіти і науки – МОН

Науково-педагогічний працівник – НПП

Національне агентство забезпечення якості вищої освіти – НАЗЯВО

ВСТУП

Актуальність обраної теми. Розвиток галузі освіти є забезпеченням існування держави. Саме тому проблема формування державної політики забезпечення якості вищої освіти набуває нового значення в контексті стратегічного планування та управління знаннями. Освіта відіграє важливу роль в забезпеченні конкурентоспроможності держави на світових економічних ринках, тому державна політика повинна бути спрямована на стратегію розвитку освітнього простору, надавати достатньо ресурсів для забезпечення повноцінного функціонування вітчизняних систем освіти на світовому освітянському ринку. В умовах сьогодення змінюється не лише управління держави в системі освіти, а й державна політика в забезпеченні якості освіти, визначається автономність закладу вищої освіти.

Питання забезпечення якості вищої освіти є нині досить актуальним в Україні. Це можна спостерігати за кількістю наукових публікацій, які розкривають це питання. І це є закономірним явищем, оскільки після приєднання до Болонського процесу, Україна взяла на себе зобов'язання і в розвитку забезпечення якості вищої освіти. Країни – учасники, повинні сприяти розвитку якості освіти на вітчизняному та загальноєвропейському рівнях, розробляти спільні методи та критерії у забезпечення якості вищої освіти.

Зацікавленими особами у якості вищої особи виступають люди, суб'єкти господарювання, держава, тому що вони є одночасно і замовниками освітніх послуг і їх споживачами. При цьому кожен має свою зацікавленість в якості освіти. Надання освітніх послуг означає безперервне забезпечення якості вищої освіти, постійне оновлення та розробку освітніх програм, врахування попиту на ринку праці, інше.

Сьогодні необхідно удосконалити більшість конститутивних положень, що потребують правового регулювання освітніх відносин для формування нової моделі забезпечення якості вищої освіти в українському суспільстві.

Дослідженням державної політики забезпечення якості вищої освіти

займалися такі вчені, як: Василькова Н.В., Гринькевич О.С, Валєєв Р.Г., Красняков Є.В., Колодій І.С., Стасюк Г.Є., Парпан У.М., Петрашенко Д., Предборська І.М., Тицька Я.О., Шульга Н.Д., Щокін Р.Г., Кононенко О.Б., Ногас Н, Губернська Н.Л. та ін.

Проте, нерозкритими залишаються питання системного підходу до дослідження формування державної політики забезпечення якості вищої освіти. Залишається актуальним питання модернізації державної політики забезпечення якості вищої освіти в Україні в розрізі стратегічних напрямів. Ці невирішені питання і зумовили вибір даного дослідження

Мета і завдання дослідження полягає в розробці теоретичних та практичних рекомендацій щодо формування державної політики забезпечення якості вищої освіти.

Досягнення зазначеної мети зумовило необхідність вирішення наступних завдань:

- дослідити теоретичні поняття державної політики та її принципи у сфері вищої освіти;
- охарактеризувати механізм оцінювання якості вищої освіти;
- визначити нормативно-правові засади забезпечення якості вищої освіти;
- проаналізувати сучасний стан реалізації державної політики забезпечення якості вищої освіти в Україні;
- охарактеризувати акредитацію, як забезпечення якості вищої школи;
- оцінити внутрішній контроль якості освітнього процесу на прикладі Дніпровського державного аграрно-економічного університету;
- дослідити іноземний досвід реалізації державної політики забезпечення якості вищої освіти;
- запропонувати напрями модернізації державної політики забезпечення якості вищої освіти в Україні.

Об'єкт дослідження – це процес формування державної політики забезпечення якості вищої освіти.

Предмет дослідження - теоретико-методичні та прикладні аспекти формування державної політики забезпечення якості вищої освіти.

Методи дослідження теоретико-методичною основою дослідження є системний підхід та діалектичний метод пізнання, які застосовувалися для вивчення основного інструментарію забезпечення якості вищої освіти. У процесі вирішення поставлених завдань були використані такі наукові методи та прийоми: синтезу, аналізу, дедукції (для визначення сутності поняття «державна політика в сфері освіти»); метод порівняння статистичних даних (для аналізу стану ліцензування та акредитації освітніх програм ДДАЕУ); графічний метод (наочне представлення отриманих результатів досліджень у вигляді рисунків, схем); формальної логіки (для формулювання висновків та при розробці пропозицій) та інші загальнонаукові методи.

Інформаційну базу дослідження становлять законодавчі та нормативно-правові акти щодо формування державної політики забезпечення якості вищої освіти в Україні, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, а також статистичні дані та нормативно-правові документи Дніпровського державного аграрно-економічного університету.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розробці теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо формування державної політики забезпечення якості вищої освіти. Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

удосконалено:

- дефініцію поняття «державна політика у сфері освіти» під яким, на відміну від існуючих трактувань, запропоновано визначати дії органів щодо здійснення освітнього процесу з метою задоволення потреб держави та суспільства;

набуло подальшого розвитку:

- пріоритети розвитку якості вищої освіти, які побудовані на основі зарубіжного досвіду.

Практичне значення роботи полягає в тому, що отримані методичні

рекомендації дозволять удосконалити формування державної політики забезпечення якості вищої освіти.

Апробація результатів роботи Основні теоретичні положення і практичні результати кваліфікаційного дослідження доповідались та обговорювались на 9-й науково-практичній Інтернет - конференції з міжнародною участю «Розвиток форм і методів сучасного менеджменту в умовах глобалізації» (м. Дніпро 20-21 листопада 2021р), міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми економіки, управління та маркетингу в аграрному бізнесі» (м. Дніпро, 20 вересня 2022 р.)

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 1 стаття, загальним обсягом 0,6 ум. друк. арк.

Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що нараховує 61 найменування, містить 9 рисунків, 3 додатка. Основний зміст кваліфікаційної роботи магістра викладено на 70 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1.1 Поняття державної політики та її принципи у сфері вищої освіти

«Освіта є основним джерелом розвитку людини упродовж усього її життя, найміцнішим фундаментом для формування особистості, а отже, управлінню цією галуззю на державному рівні має приділятися значна увага»[24, с.88].

Основним завданням освіти є надання знань та досвіду кожному поколінню. Освіта дає здобувачам знання, а також наукові та культурні здобутки. Звідси, освіта є необхідним чинником розвитку як суспільства в цілому, так і окремо особи.

Загалом освіта відтворює здобутки суспільства, без освіти розвиток людських ресурсів не можливий. Тому від політики держави в освітньому процесі залежить освітній рівень населення та інтелектуальний потенціал суспільства загалом.

Згідно трактування джерела [11], освіта – це «процес і результат засвоєння особистістю певної системи наук, знань, практичних умінь і навичок..., які у своїй сукупності визначають соціальне обличчя та індивідуальну своєрідність цієї особистості» [11, с. 614].

Умовно підходи щодо визначення поняття освіти можна розділити на дві групи:

- 1) як процес навчання, виховання, розвитку, саморозвитку;
- 2) як соціокультурний інститут, який сприяє функціонуванню та удосконаленню соціалізації та інкультурації індивідів в системі освітніх установ [11, с. 615].

У відповідності з визначенням Міжнародної стандартної класифікації освіти (далі МСКО), «освіта – це цілеспрямована й організована діяльність для задоволення навчальних потреб» [60].

Досліджуючи поняття «державної освітньої політики», було виявлено, що думки вчених щодо трактувань визначення різняться та єдиної дефініції немає, що свідчить про багатоаспектність та складність даного явища.

Згідно енциклопедії освіти, державна освітня політика – це «відповідь на суспільні потреби, вимоги, інших суб'єктів освітньої політики, цілеспрямований, відносно стабільний офіційний курс уряду та підпорядкованих йому установ, спрямований на забезпечення функціонування системи освіти» [11, с. 623].

Науковець Л. Наливайко вважає, під терміном державна освітня політика «складову частину політики держави, яка спрямована на вирішення завдань у сфері освіти, ... та комплектацію органів держави кваліфікованими кадрами з метою духовно збагачення суспільства й соціально економічного розвитку держави» [22, с. 35].

Н. Шульга стверджує, що «державна політика – це діяльність державної влади, з розв'язання наявних проблем завдяки впровадженню комплексу відповідних процедур. Звідси державну освітню політику може бути визначено як сукупність сформульованих і законодавчо закріплених цілей, завдань, функцій, принципів, якими керуються органи державного управління освітою у процесі своєї діяльності». [56, с.156].

Вчений Є. Красняков зазначає, що «державна формулює та реалізує освітню політику, ініціює процеси модернізації галузі, окреслює основні принципи, цілі та завдання її реформування» [16, с. 70].

Державна освітня політика, згідно довідково-аналітичної літератури, трактується як «відповідь на суспільні потреби, вимоги, дії / бездіяльність інших суб'єктів освітньої політики, цілеспрямований, відносно стабільний офіційний курс уряду та підпорядкованих йому установ, спрямований на забезпечення функціонування системи освіти» [11, с. 623].

Науковець Губернська Н.Л. визначає «державну політику у сфері вищої освіти як невід'ємну складову загальної освітньої політики держави, зміст якої полягає у формуванні та нормативно-правовому закріпленні загальної стратегії

вищої освіти, визначенні цілей, завдань та відповідних напрямів дії, спрямованих на забезпечення функціонування та розвитку системи вищої освіти» [10, с. 142].

На думку, Валєєва Р «аналізуючи гарантії права на освіту, найоб'ємнішою гарантією реалізації освітніх прав постає держава, її органи та їх діяльність» [4, с. 109]. Цей автор також зазначає, що «державна політика у галузі освіти – цілеспрямована діяльність державних органів щодо забезпечення права кожного на освіту, що досягається завдяки забезпеченню функціонування та розвитку освітньої системи» [4, с. 109].

Вчена Тицька Я.О., враховуючи думки вітчизняних дослідників, запропонувала поетапне розмежування за періодами державну політику в сфері освіти, рис.1.1.

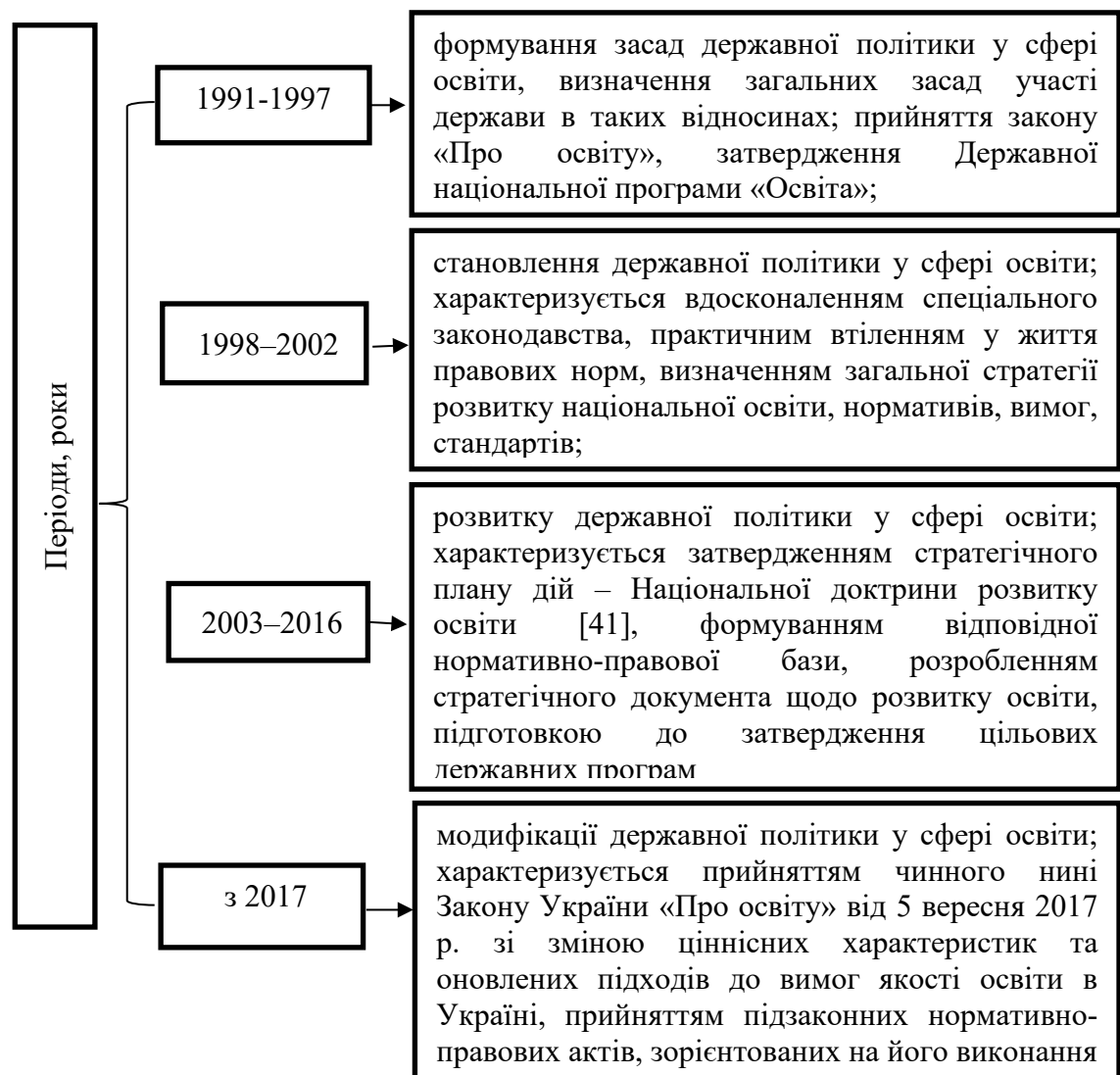

Рис.1.1 Періоди державної політики в сфері освіти [53, с. 56].

Вітчизняна дослідниця Дар'я Петрашенко визначає державну освітню політику, «як складову частину політики держави, що відображає сукупність її цілей і завдань у сфері освіти, які формуються політичною системою залежно від сутності держави та її соціального призначення та реалізуються нею за допомогою відповідних інструментів» [27, с. 143].

В понятті «державна освітня політика» Петрашенко передбачає, що вона «формується, визначається державою в особі державних органів та установ, які уособлюють усі гілки державної влади, з метою впорядкування освітніх процесів, здійснення на них впливу» [27, с. 143].

Ми погоджуємося з авторкою Тицькою О., яка говорить, що державна політика у сфері освіти – це «передбачена законодавством сукупність дій органів державної влади щодо формування й реалізації стратегічних завдань сфери освіти, удосконалення та розвитку системи освіти з метою задоволення потреб людини й суспільства» [53, с. 57].

Науковець Щокін Р.Г. зазначає, що «сучасний стан державної політики у сфері освіти свідчить про недостатню чіткість, декларативність цілей, незначний рівень аналізу наявних проблем та відсутність бачення шляхів їх досягнення з боку держави» [57, с. 45].

Проаналізувавши визначення трактувань «державна політика у сфері освіти», маємо власне визначення, як дії органів державної влади за допомогою законодавчо-нормативних документів на освітній процес з метою задоволення потреб держави та суспільства.

В сучасних реаліях розвитку суспільства та державності, саме освіта відіграє визначну роль. Трансформаційні процеси, які здійснюються на загальноосвітньому та національному рівні та впливають на освіту, мають і негативний вплив. Це проявляється у зниженні: цінності знань в суспільстві, уваги держави до освітніх процесів, що в свою чергу призводить до освітнього занепаду.

Погоджуємося з думкою Назара Ногаса, що «сучасну освіту суспільство розглядає не тільки як засіб здобуття професії та отримання необхідних

професійних компетентностей, знань, умінь та навичок, а й як важливу умову для адаптації особистості до життя в умовах сучасних модернізаційних змін в суспільстві»[24, с.92].

Отже, підсумовуючи вищесказане, можна стверджувати, що державна політика в галузі освіти є складовою загальнодержавної політики, для управління якої використовується ціла система заходів державних інституцій з метою удосконалення та підвищення престижності освіти в суспільстві.

Державна політика у сфері вищої освіти ґрунтується на принципах, які визначені в Законі України «Про вищу освіту» [39], рис.1.2

Рис.1.2. Принципи вищої освіти [39].

Принцип сприяння сталому розвитку суспільства досягається шляхом «підготовки конкурентоспроможних фахівців та можливості отримання освіти протягом життя» [39].

В рамках сьогодення, а саме умовах військового стану, актуальним і доповненим принципом є «сприяння утвердженню української національної та громадянської ідентичності, вихованню патріотизму, формуванню оборонної свідомості» [39].

1.2 Механізм оцінювання якості вищої освіти

Під час великої конкуренції в сучасному економічному просторі та враховуючи інтернаціоналізацію освітнього процесу проблема оцінювання якості вищої освіти є особливо актуальною. При цьому зросли вимоги як до компетентностей та професіоналізму викладачів так і діяльності закладів вищої освіти.

Оцінка якості освіти є системною. Під час перевірки вивчаються спочатку загальні нормативні документи ЗВО, які відповідають за якість освіти, за якими можна дати загальну характеристику закладу. Наступним етапом розглядається специфіка даного закладу в контексті внутрішнього життя та освітніх практик здобувачів, тощо. І останнім є ознайомлення з якістю вищої освіти за спеціальністю.

Важливу роль в оцінці якості освіти відіграє компетентнісний підхід. Компетентність, яку отримує випускник - фахівець – це є здатність до дії, маючи певні знання і досвід, які отримані в процесі навчання. Маючи запас знань за профілем, особистість впевнено може орієнтуватися в соціальному просторі та здійснювати ту чи іншу діяльність.

Компетентнісний підхід в освітніх стандартах перейняла Україна з Європейського союзу, де активно він використовується. Підхід є визначенням професійних вимог до працівника у відповідності з отриманими ним знаннями за рівнем освіти, професії, та завдань.

Компетентності розподіляють на дві групи: на фахові та загальні. Фахові компетентності визначають індивідуальність освітньої програми через профіль освітньої програми та кваліфікацію. Серед інших компетентностей також можуть бути і володіння іноземними мовами, інформаційними технологіями, креативність, тобто ті якості, які підвищують конкурентність випускника. Загальні компетентності є запланованими і включають в себе частково фахові.

Отже, компетентності широко застосовуються у розробках освітніх програм.

Окрім того, компетентності класифікуються за категоріями:

- інструментальні;
- міжособистісні;
- системні.

Інструментальні компетентності – це здатність до засвоєння базових професійних знань, вільне володіння рідною мовою та знання іноземної, користування комп'ютерними програмами, вміння із загального потоку інформації виділити основне, розв'язувати завдання та приймати рішення.

Міжособистісні компетентності: робота в команді, здатність працювати з міжнародними партнерами, позитивне ставлення до партнерів-іноземців, вміння спілкування з експертами з інших галузей, навички та вміння, які дозволяють почуватися вільно в будь якому колективі.

Системні компетентності: здатність застосування отриманих знань і вмінь на практиці, вміння отримувати нові знання протягом життя, працювати самостійно, бути креативним, мати лідерські та підприємницькі якості, працювати на результат [46].

В Україні під час проведення державного комплексного фахового іспиту у випускників ЗВО перевіряють компетентності, які «становлять нормативну частину змісту освітньо-професійної програми підготовки фахівця» [17].

Отже, чинники, які впливають на якість освіти, є досить різноманітними. Вони включають: організацію управління ЗВО, рівень роботи приймальної комісії (тобто як здійснюється відбір абітурієнтів), як сформовані освітні

програми, формування та мотивування науково-педагогічних працівників, організація навчального процесу, методи та форми проведення занять, забезпеченість аудиторним фондом та необхідним обладнанням для навчального процесу, проведення виховної роботи, забезпечення ринку праці потрібними фахівцями, підтримка зв'язку з роботодавцями (для проходження практики та забезпечення необхідними та потрібними фахівцями), забезпечення внутрішнього контролю освітнього процесу.

Щоб мати можливість зробити оцінку якості освіти, необхідно мати базу або норму. Нормою в якості освіти є система вимог до якості, яка затверджена документально, та які викарбувані з потреб суспільства, країни, особистості. Відповідно, при оцінці якості освіти співставляють наявні освітні процеси з нормою якості.

Для проведення оцінки якості освіти необхідно мати систему її проведення. В Україні є зовнішня і внутрішня системи оцінювання якості освіти.

Зовнішня система оцінки якості освіти представлена державними органами, які здійснюють ліцензування освітніх закладів, проводять акредитації освітніх процесів, атестації та сертифікації наукових освітніх працівників.

Внутрішню систему оцінки якості освіти забезпечують самі освітні заклади, проявляється у атестації та оцінці результатів здобувачів, проведенні атестації структурних підрозділів, моніторингу якості освіти на рівні закладу, міжнародному рівні і т.д.

Під час оцінки освіти зустрічаються з поняттями як якість освітньої програми, її реалізація, а також підготовка випускника. Різні ЗВО можуть мати однакові освітні програми, але їх зміст та якість підготовки фахівця може різнитися. Випускник ЗВО, який має якісну сучасну освіту повинен відповідати вимогам європейського ринку праці. Зокрема мати інтелектуальні та творчі здібності, гуманітарну та базову підготовку.

На даний час згідно закону України «Про освіту» є такі види оцінки якості освіти – це інституціональна оцінка (у вигляді аудиту, акредитації з об'єднанням в загальну оцінку), громадський контроль (акредитація, яка здійснюється для

формування іміджу та репутації закладу), акредитація, рейтинги.

На сьогодні найбільш поширеною в оцінці якості освіти є акредитація. Якщо освітня програма ЗВО є акредитованою, це означає, що підготовка здобувачів здійснюється за освітньою програмою, яка відповідає стандартам якості

У ЗВО створюються системи оцінки якості освіти, так звані внутрішні, їх назви можуть бути - відділ контролю якості освіти, відділ аудиту якості освіти тощо.

Для покращення якості освіти однією з умов є удосконалення процесу оціночної діяльності. Так, у педагогічний процес впроваджуються нові технології контролю знань, так званій технологічний процес оцінювання, що досягається за допомогою залучення сучасних інформаційних засобів і технологій, що дозволяють проводити контроль знань. Особливо це стало актуальним під час впровадження дистанційного навчання. Так, прикладом є тестування в комп'ютерному середовищі.

Важливим в сучасному процесі оцінювання є механізми, які надають достовірну інформацію про зміни в ЗВО, а саме педагогічна взаємодія та моніторинг досягнень у всіх структурних компонентах освітнього процесу.

Достовірність інформації забезпечується, коли якість освітнього процесу перевіряється сторонніми незацікавленими особами та організаціями та здійснюється самооцінювання. Такими сторонніми перевіряючими можуть бути роботодавці, представники громадскості, представники освітніх органів управління.

Особливе значення набуває питання, як уніфікувати процес оцінки якості, щоб можна було застосовуючи процедуру в різних ЗВО, отримати результати, які можна порівняти. Прикладом проведення масштабного оцінювання в Україні є зовнішнє незалежне оцінювання, що проводиться з одної сторони як підсумок отриманих знань школярів-абітурієнтів, а з іншої як можливість вступу до ЗВО; магістерський тест навчальної компетентності (МТНК), який здають здобувачі, що вже отримали перший освітній рівень (бакалавр) та планують вступати до

магістратури. Право на проведення великомасштабного оцінювання мають спеціальні державні незалежні служби, структурні одиниці МОН.

Також звернемо увагу і на систему оцінювання, яку застосовують ЗВО повсякчас – це європейська кредитно-модульна система (ECTS). Система є загальноєвропейською, використовується для оцінювання знань здобувачів ЗВО. Головним в цій системі є те, що оцінка результатів навчання буде визнана не тільки в Україні, а й у Європі.

Механізм управління якістю вищої освіти, для покращення підготовки фахівців, повинен моніторити всі показники якості.

До основних показників якості механізму управління відносять:

- освітні програми;
- рівень підготовки здобувачів;
- навчально-методичне забезпечення освітнього процесу;
- фаховість науково-педагогічного працівника;
- якість навчального процесу;
- рівень наукових публікацій та досягнень;
- забезпеченість матеріально-технічною базою;
- затребуваність випускників на ринку праці.

В системі оцінювання якості освіти звичайно існують проблеми, особливо в контексті сучасних уявлень та підходів до освітнього процесу і звісно до оцінки.

Удосконаленням оцінки якості освіти є аналіз і оцінювання компетентностей, за допомогою яких можна визначити знання здобувача, особистісні властивості та здібності, як фахівця. Для застосування даного методу потрібно ще працювати над проведеним аналізом за критеріями та інтерпретацією отриманої інформації. Як варіант – це моніторинг якості, який об'єднує аналіз і оцінювання. «Моніторинг забезпечує можливість організувати комплексний зворотний зв'язок в системі якості освіти, вирішити проблему засобів і технологій оцінювання та робить реальною отримання систематизованої інформації про стан якості освіти» [58, с.169].

1.3 Нормативно-правові засади забезпечення якості вищої освіти

Нормативно-правові засади забезпечення якості вищої освіти мають ієрархічну структуру і складаються з трьох рівнів. До першого рівня відносяться: Конституція України, закони України у сфері освіти і науки та міжнародні договори України. Другий рівень включає підзаконні нормативно-правові акти: листи, інструкції, методичні рекомендації, інші документи органів виконавчої влади. Третій рівень складають накази, зареєстровані Міністерством юстиції України, та документи, що регулюють внутрішню діяльність вищого навчального закладу: положення, які регламентують освітню діяльність, ліцензії про надання освітніх послуг, сертифікати про акредитацію та інше.

Розглянемо більш детально складову кожного рівня.

Одним із джерел формування законів про освіту є Національна доктрина розвитку освіти [55], яка визначає напрямки розвитку освіти до 2025 року.

У відповідності до Конституції України, а саме статті 53, кожен громадянин має право на якісну та доступну освіту, при цьому загальна середня освіта є обов'язковою для всіх громадян, а для отримання іншої ступені освіти держава надає доступ, а здобувачі обирають для себе скористатися цим правом чи ні [15].

Вагомим інструментом в забезпеченні якості освіти є Закон України «Про освіту» № 2145-VIII від 2017р. [43], який регулює відносини між особою, яка прагне отримати освіту, фізичними і юридичними особами з їх правами і обов'язками, які надають цю можливість, а також державними органами у сфері освіти. Закон має 12 розділів, де визначає: «загальні положення; структуру освіти; заклади освіти; стандарти освіти, освітні програми, кваліфікації та документи про освіту; забезпечення якості освіти; учасники освітнього процесу; освіта, професійний розвиток та оплата праці педагогічних і науково-педагогічних працівників; управління та контроль у сфері освіти; інфраструктура освіти; фінансово-економічні відносини у сфері освіти; міжнародне співробітництво; прикінцеві та перехідні положення» [43].

Державна політика у сфері освіти відображена в Законі України «Про освіту» в статті 5 розділу 1, де сказано, що «освіта є державним пріоритетом, що забезпечує інноваційний, соціально-економічний і культурний розвиток суспільства. Фінансування освіти є інвестицією в людський потенціал, сталий розвиток суспільства і держави» [43]. Державну політику у сфері освіти здійснюють Кабінет Міністрів України, Міністерство освіти і науки, профільні міністерства, а також органи місцевого самоврядування; визначає політику в освіті Верховна Рада України.

Важливим нормативним документом для забезпечення державної політики у сфері вищої освіти є Закон України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 01.07.2014 року. Даний закон відображає «основні засади функціонування системи вищої освіти, створює умови для посилення співпраці державних органів і бізнесу з закладами вищої освіти на принципах автономії закладів вищої освіти, поєднання освіти з наукою та виробництвом з метою підготовки конкурентоспроможного людського капіталу, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях» [39]. Метою вищої освіти є здобуття особою певних компетентностей, для використання цих знань під час виконання своїх професійних завдань за спеціальністю.

Функціонування вищої освіти також регулюється Бюджетним кодексом , Господарчим кодексом а також Кодексом законів про працю.

Здобувачі отримують освіту згідно обраних галузей знань і спеціальностей, перелік яких затверджений в Постанові КМУ «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» від 29.04.2015 № 266» [37].

Отримують вищу освіту здобувачі за освітніми чи науковими програмами та за відповідними рівнями: перший рівень є бакалаврський, по закінченню його здобувач отримує рівень з присвоєнням ступеня «бакалавр», другий рівень – «магістр», третій (освітньо-науковий) – «доктор філософії» та вищий науковий рівень – «доктор наук». Для отримання права здобувати вищу освіту, необхідно мати повну загальну середню освіту.

Держава турбується про розвиток вищої освіти, тому у 2020 році була затверджена Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки. Цей документ був розроблений з урахуванням досвіду зарубіжних країн, а також власного вітчизняного досвіду [51]. Реалізація Стратегії передбачає використання усіх видів ресурсів: організаційних, інституційних, інструментальних, фінансових та науково-методичних. Втілення Стратегії передбачає 3 етапи:

1) (2021-2022 рр.) – удосконалення наявних нормативних документів, які не відповідають цілям Стратегії;

2) (2023-2026 рр.) – запровадження по всіх закладах вищої освіти нових форм, видів та стандартів вищої освіти;

3) (2027-2031 рр.) – «розширення зв'язків з наукою та бізнесом, більш глибока інтеграція у світовий освітньо-науковий простір» [51, с.59].

Вищий навчальний заклад, як і будь який освітній заклад не може існувати без здобувачів. Прийом на навчання абітурієнтів для здобуття вищої освіти здійснюється на підставі Порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2022 році [36], який затверджений наказом Міністерства освіти і науки України № 392 від 27.04.2022 (з внесеними змінами наказом Міністерства освіти і науки України № 400 від 02.05.2022 [40]). Даний документ діє лише на протязі року і враховує всі аспекти прийому від складу комісії, відповідальній за приймання документів до конкурсного відбору та зарахування на навчання з урахуванням умов для пільгового навчання, джерел фінансування здобуття освіти, умов конкурсного відбору та інше.

Для здійснення надання освітніх послуг закладом вищої освіти за будь якою спеціальністю необхідно мати Сертифікат про акредитацію відповідної спеціальності за відповідним рівнем отримання освіти. Відповідний сертифікат отримує заклад після того, як пройде відповідність освітньої діяльності Критеріям оцінювання якості освітньої програми, яку здійснює Національне агентство із забезпечення вищої освіти [45].

Документи, що регулюють внутрішню діяльність вищого навчального

закладу, розглянемо на прикладі Дніпровського державного аграрно-економічного університету (надалі - ДДАЕУ). Так даний спектр внутрішніх нормативно-правових документів, розроблений з урахуванням вимог законів України «Про освіту» та «Про вищу освіту», а також Статуту ДДАЕУ та розподілений за групами: Положення, правила; ліцензії та сертифікати; конкурс на заміщення вакантних посад.

Так до складу Положення, правила в ДДАЕУ входять розроблені провідними науковцями Вишу та затверджені в порядку погодження розгляду та схвалення на науково-методичній раді ДДАЕУ, Вченій раді ДДАЕУ та введені в дію наказом ректора ДДАЕУ. В залежності від внутрішньої діяльності освітнього закладу називаються ці Положення. Так, наприклад, робота науково-методичної ради факультету ДДАЕУ регламентована Положенням про науково-методичну раду факультету ДДАЕУ, яке визначає основні завдання, порядок формування, обов'язки і права науково-методичної ради факультету ДДАЕУ [32].

Для проведення «підготовки науково-педагогічних та наукових кадрів вищої кваліфікації; забезпечення проведення попередньої експертизи і захисту дисертації та оформлення атестаційних справ здобувачів наукових ступенів; методичного та оперативного керівництва роботою спеціалізованих вчених рад» [31] створено спеціальний відділ, робота якого регламентується внутрішнім Положенням про відділ підготовки та атестації наукових кадрів ДДАЕУ.

«Для самореалізації особистості здобувачів вищої освіти і формування в них організаторських навичок, лідерських якостей, відповідальності за результат своєї праці» [35] в університеті діє студентське самоврядування, робота якого регламентована Положенням про студентське самоврядування ДДАЕУ.

Для здійснення освітньої діяльності вищому науковому закладу потрібно мати Ліцензію на право здійснення діяльності, що підтверджується Витягом з Єдиної державної електронної бази з питань освіти щодо права провадження освітньої діяльності у сфері вищої освіти [6]. Ліцензування проводить Міністерство освіти і науки України. Згідно виданій Ліцензії, ДДАЕУ має право надавати освітні послуги за трьома рівнями: перший (бакалаврський), другий

(магістерський), третій (освітньо-науковий/освітньо-творчий).

Маючи Ліцензію на надання освітніх послуг, ДДАЕУ в розрізі рівнів та спеціальностей, має сертифікати про акредитацію. Так, наприклад, за спеціальністю 281 Публічне управління і адміністрування ДДАЕУ має Сертифікат про акредитацію за другим (магістерським) рівнем вищої освіти. Рішення Акредитаційної комісії було винесено 27.12.2018 р, строк дії сертифіката до 1 липня 2024 року. Сертифікат підписаний міністром Міністерства освіти і науки України та має мокру печатку, серію та номер [47]. Строк дії Сертифіката про акредитацію 5 років.

Висновки до розділу 1

1. В ході дослідження визначено, що освіта відтворює здобутки суспільства, без освіти розвиток людських ресурсів не можливий. Тому від політики держави в освітньому процесі залежить освітній рівень населення та інтелектуальний потенціал суспільства загалом. Проаналізувавши визначення трактувань «державна політика у сфері освіти», маємо власне визначення, як дії органів державної влади за допомогою законодавчо-нормативних документів на освітній процес з метою задоволення потреб держави та суспільства.

2. Констатовано, що державна політика в галузі освіти є складовою загальнодержавної політики, для управління використовується ціла система заходів державних інституцій з метою удосконалення та підвищення престижності освіти в суспільстві. Державна політика у сфері вищої освіти ґрунтується на принципах, які визначені в Законі України «Про вищу освіту». В рамках сьогодення, а саме умовах військового стану, актуальним і доповненим принципом є сприяння утвердженню української національної та громадянської ідентичності, вихованню патріотизму, формуванню оборонної свідомості.

3. В роботі зазначено, що оцінка якості освіти є системною. Під час перевірки вивчаються спочатку загальні нормативні документи ЗВО, які відповідають за якість освіти, за якими можна дати загальну характеристику

закладу. Наступним етапом розглядається специфіка даного закладу в контексті внутрішнього життя та освітніх практик здобувачів, тощо. І останнім є ознайомлення з якістю вищої освіти за спеціальністю. Важливу роль в оцінці якості освіти відіграє компетентнісний підход. Компетентності широко застосовуються у розробках освітніх програм. Чинники, які впливають на якість освіти, є досить різноманітними. Для проведення оцінки якості освіти необхідно мати систему її проведення. В Україні є зовнішня і внутрішня системи оцінювання якості освіти. Механізм управління якістю вищої освіти, для покращення підготовки фахівців, повинен моніторити всі показники якості. Удосконаленням оцінки якості освіти є аналіз і оцінювання компетентностей, за допомогою яких можна визначити знання здобувача, особистісні властивості та здібності, як фахівця.

4. Нормативно-правове регулювання сфери вищої освіти в Україні – це сукупність правових засобів, за допомогою яких здійснюється правове регулювання суспільних відносин у сфері освіти. Загальні засади державної політики в сфері вищої освіти визначені в Конституції України, Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту»; Указах Президента України, Актах Кабінету Міністрів, Актах Міністерства освіти і науки України, тощо. В умовах ринкових змін та відповідно до європейських стандартів, для удосконалення забезпечення якості вищої освіти, необхідно переглядати та удосконалювати нормативне забезпечення.

РОЗДІЛ 2

РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

2.1. Аналіз сучасного стану реалізації державної політики забезпечення якості вищої освіти в Україні

Реалізації державної політики забезпечення якості вищої освіти в Україні здійснюється за підтримки нормативно-законодавчих актів та діє за наступними елементами:

- «стандартизація;
- ліцензування освітньої діяльності;
- акредитація освітніх програм;
- інституційна акредитація;
- зовнішнє незалежне оцінювання результатів навчання» [43];
- фаховість професорсько-викладацького складу.

Також державою визначені спеціальні органи та установи, які забезпечують проведення зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання, а також сформовані незалежні установи оцінювання та забезпечення якості освіти.

Розглянемо як здійснюється реалізація кожного елементу державної політики забезпечення якості вищої освіти.

Стандарт вищої освіти – «це сукупність вимог до освітніх програм вищої освіти, які є спільними для всіх освітніх програм у межах певного рівня вищої освіти та спеціальності» [39]. Стандарти розробляються для кожного рівня окремо та в межах галузі знань та спеціальності. Стандарти вищої освіти необхідні для проведення оцінювання якості вищої освіти, особливо використовується під час проведення акредитації освітньої програми. Для більш детального ознайомлення з поняттям «Стандарт», розглянемо його зміст на прикладі Стандарту вищої освіти для другого (магістерського) рівня

спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» [49]. За загальною характеристикою Стандарту визначено здобувачі за освітнім магістерським рівнем по закінченню навчання за освітньою програмою «Публічне управління і адміністрування» отримують диплом ступеня вищої освіти - магістр за спеціальністю – Публічне управління і адміністрування. В Стандарті зазначається опис предметної області, де визначено об'єкт вивчення, цілі навчання, методи і методики навчання, інструменти та обладнання для освоєння освітньої програми. Також зазначено академічні права випускників та на яких посадах можна працевлаштуватись, здобувши диплом. Визначено, щоб здобути знання за відповідною освітньою програмою необхідно 90 кредитів ЄКТС. У змісті підготовки здобувачів вищої освіти перелічено інтегральні, загальні та спеціальні компетентності, якими повинен володіти випускник, отримавши знання за відповідною освітньою програмою. Формою атестації магістрів зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» є захист кваліфікаційної роботи (проводить комісія випускаючої кафедри) та єдиний державний кваліфікаційний іспит за спеціальністю (проводить комісія визначена МОН України). Зокрема, у 2021 році вперше за спеціальністю 281 було проведено «пробний» іспит у формі тесту, а в 2022 році – у зв'язку з військовими діями в країні, ця форма атестації була призупинена.

Також в Стандарті зазначені і ряд заходів рекомендаційного характеру щодо перевірки забезпечення якості вищої освіти системою внутрішнього забезпечення якості вищої.

Наступним елементом сучасної реалізації державної політики у вищій освіті – є ліцензування освітньої діяльності. Вищий навчальний заклад має право здійснювати свою освітню діяльність лише з наявності ліцензії, яку видає за умови дотриманням відповідним вимог, МОН України. Відповідно, ліцензуванню підлягають освітня діяльність на кожному рівні вищої освіти та за освітніми програмами. Для отримання ліцензії, ЗВО подає до органу ліцензування через Єдину державну електронну базу з питань освіти в

електронному вигляді заяву та документи, що підтверджують відповідність заявника ліцензійним умовам. На протязі 35 днів орган ліцензування приймає рішення щодо видачі ліцензії ЗВО. При позитивному рішенні комісії, ЗВО видається ліцензія на право здійснення освітньої діяльності на певному рівні вищої освіти та в межах ліцензійного обсягу, що означає максимальну кількість здобувачів, які можуть вступити до закладу, поновитись після академічної відпустки, перевестись з інших закладів, протягом одного календарного року за відповідним рівнем та освітньою програмою.

Так у ДДАЕУ ліцензовані рівні вищої освіти:

- перший (бакалаврський) рівень (Наказ МОН від 01.07.2021 № 81-л), який має ліцензований обсяг на рік – 1990 здобувачів;
- другий (магістерський) рівень (Наказ МОН від 01.07.2021 № 81-л) – 1090 здобувачів;
- третій (освітньо-науковий/освітньо-творчий) рівень (Наказ МОН від 01.07.2021 № 81-л) – 75 здобувачів.

Також ЗВО здійснює підготовку здобувачів вищої освіти за освітніми програмами, що передбачають присвоєння професій кваліфікацій, для яких запроваджено додаткове регулювання, за другим і третім рівнем вищої освіти у розрізі спеціальностей:

- (211) Ветеринарна медицина (Наказ МОН від 05.05.2021 № 55-л), магістр – 220 здобувачів; доктор філософії – 10 здобувачів;
- (212) Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза (Наказ МОН від 05.05.2021 № 55-л), магістр – 50 здобувачів; доктор філософії – 5 здобувачів;

Акредитація освітніх програм здійснюється Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти. Тобто періодично перевіряється відповідність забезпечення навчання за освітньою програмою чи спеціальністю за відповідним рівнем вищої освіти, певним критеріям. Результатом проходження ЗВО відповідної акредитації є сертифікат про акредитацію освітньої програми чи сертифікат про акредитацію спеціальності.

Детальніше про умови здійснення акредитації розглянемо в наступному підпункті даного розділу.

Розглянемо на прикладі ДДАЕУ інформацію щодо стану ліцензування та акредитації освітніх програм (додаток А-В). Аналізуючи дані, у ЗВО ліцензовано за освітнім ступенем:

- бакалавр – 15 спеціальностей, з них усі мають сертифікат про акредитацію; у 2023 році закінчується строк дії 5 сертифікатів про акредитацію освітньої програми, зокрема - це (071) облік і оподаткування, (181) харчові технології, (201) агрономія, (204) технологія виробництва і переробки продукції тваринництва, (208) агроінженерія.

- магістр – 17 спеціальностей, у 2023 році закінчується строк дії 1 сертифікату про акредитацію освітньої програми – освітньо-професійної програми (101) екологія;

- доктор філософії - 9 спеціальностей, з них у 2022 році закінчився строк дії сертифікату по 7 освітніх програмах – це менеджмент, екологія, галузеве машинобудування, агрономія, технологія виробництва і переробки продукції тваринництва, ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза, публічне управління та адміністрування. В умовах військового стану по цим освітнім програмам за поданням кафедр та рішенням НАЗЯВО акредитація була проведена умовно на строком на рік. Отже в 2023 році по 7 освітнім програмам закінчується строк дії сертифікату про акредитацію.

Не акредитованих освітніх програм та спеціальностей, а також сертифікатів про акредитацію освітньої програми і сертифікатів про акредитацію спеціальності, по яким термін дії закінчився у ДДАЕУ не виявлено.

Держава надає можливість ЗВО проводити інституційну акредитацію, тобто можливість проводити акредитацію системою внутрішнього забезпечення якості освіти. Для цього потрібно подати до НАЗЯВО письмову заяву та документи, що підтверджують відповідність внутрішньої системи забезпечення якості вимогам забезпечення якості вищої освіти. За позитивного

результату ЗВО надається сертифікат, що надає право на самоакредитацію освітніх програм (винятком є здійснення акредитації вперше), строком дії у п'ять років. У підсумку ЗВО, провівши самоакредитацію освітньої програми подає НАЗЯВО письмову заяву і отримує сертифікат про акредитацію освітньої програми.

ДДАЕУ не має інституційної акредитації закладу вищої освіти.

Наступним елементом реалізації державної політики забезпечення якості вищої освіти в Україні є зовнішнє незалежне оцінювання (надалі - ЗНО). ЗВО може мати і ліцензії на здійснення освітньої діяльності і акредитації освітніх програм, але без здобувачів роботи не буде. Так ДДАЕУ здійснює вступну кампанію згідно Правил прийому на здобуття вищої освіти в Дніпровському державному аграрно-економічному університеті, які затверджені рішенням приймальної комісії та рішенням вченої ради. Щороку правила коригуються згідно Порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти у відповідному році.

Для отримання права на вступ на перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, абітурієнти повинні виконати певні умови, зокрема мати повну середню освіту або освітній ступінь молодшого бакалавра, сертифікат зовнішнього незалежного оцінювання з трьох дисциплін та мотиваційний лист. У 2022 році, враховуючи військовий стан в країні, для вступу на основі повної загальної середньої освіти повинні були мати позитивний результат національного мультимедійного тесту, який замінив ЗНО. Так вперше всі школярі – випускники, які отримали повну середню освіту здавали тест з трьох предметів – українська мова, яка включала в себе і українську літературу, математика та історія України. Абітурієнти – школярі, але які не вступили у минулих роках та вирішили навчатися у 2022 році, для вступу могли скористатися позитивними результатами зовнішнього незалежного оцінювання 2019-2021. Для вступу на відкриті конкурсні пропозиції обов'язковим був один предмет – українська мова або українська мова і література, інші два – були за вибором. Наприклад, для вступу на спеціальність

менеджмент, першим предметом була українська мова і література, другим – математика, а третім – на вибір (історія України, іноземна мова, біологія, географія, фізика або хімія). Вступники – молодші бакалаври, здавали лише два іспити ЗНО – це (за прикладом тієї ж спеціальності) українська мова та математика (якщо вступник планує навчатися на місцях державного замовлення) та українська мова і і будь яких інший предмет за вибором із 7 (які планують навчатися на місцях за кошти фізичних та/або юридичних осіб).

Отримані бали за позитивний результат національного мультимедійного тесту чи ЗНО враховуються в розрахунок загального конкурсного балу, за яким здобувачі приймають участь у конкурсному відборі для здобуття ступеню вищої освіти. У 2022 році вступ за конкурсним балом був лише на спеціальності: економічні, правові, юридичні та медичні, на технічні спеціальності можна було вступити за мотиваційним листом.

Отже, політика держави у забезпеченні якості вищої освіти надає можливість населенню отримати вищу освіти, але лише за певних умов, тому що тільки кращі у навчанні та найрозумніші мають це право. І щоб отримати такий пріоритет абітурієнту потрібно прикласти зусиль, зокрема це позитивний результат ЗНО чи національного мультимедійного тесту.

На результат якісної освіти у ЗВО впливає і професорсько-викладацький склад та його фаховість. Насамперед, зауважимо, що посаду педагогічного працівника може займати лише особа, яка має ступінь магістра чи прирівненого до нього спеціаліста за відповідною спеціальністю. «Перелік посад наукових працівників закладу вищої освіти визначається відповідно до Закону України "Про наукову і науково-технічну діяльність" [39].

Розглянемо ієрархію кар'єрного росту науково-педагогічного працівника, згідно закону України «Про вищу освіту» [39] та Положення про порядок проведення конкурсного відбору на заміщення вакантних посад науково-педагогічних працівників та укладання з ними трудових договорів (контрактів) у Дніпровському державному аграрно-економічному університеті [34].

Посаду асистента можуть отримати особи, які мають ступінь магістра за спеціальністю профілю діяльності кафедри або мають науковий ступінь доктора філософії або є випускником аспірантури за відповідною галуззю знань (кандидата наук за відповідною спеціальністю), має друковані навчально-методичні та наукові праці, які використовуються в його освітній діяльності.

Щоб отримати посаду викладача, потрібно окрім попередньо перелічених вимог, мати стаж науково-педагогічної роботи у ЗВО не менше двох років або стаж за даною спеціальністю не менше 5 років.

Старшим викладачем можуть працювати науково-педагогічні працівники, які до того ж мають стаж роботи у ЗВО не менше трьох років або робочий стаж за спеціальністю – не менше 10 років.

Посаду доцента отримують особи, які мають вчене звання доцента за профілем кафедри, науковий ступінь науковий доктора філософії за відповідною галуззю знань (кандидата або доктора наук за відповідною спеціальністю) та стаж роботи у закладах вищої освіти не менше 4 років.

Обійняти посаду професора можуть особи, які мають: вчене звання професора за профілем кафедри, рівень професійної активності, або мають науковий ступінь доктора відповідних наук і вчене звання доцента, навчально методичні і наукові надруковані праці за профілем діяльності кафедри, готують докторів філософії (кандидатів наук), стаж науково-педагогічної роботи не менше як сім років у ЗВО.

Отже, аналізуючи сучасний стан реалізації державної політики забезпечення якості вищої освіти в Україні, було виявлено, що держава піклується про вищу освіту своїх громадян. По-перше, це реалізовано у нормативно-правових документах різних рівнів. По-друге, контроль за якістю надання вищої освіти здійснюється державою як зовнішніми органами (НАЗЯВО) так і системою внутрішніх органів забезпечення якості вищої освіти (у ДДАЕУ – це відділ аудиту). По-третє, реалізація державною політики забезпечення якості вищої освіти здійснюється у розрізі елементів: стандартів

вищої освіти, ліцензування освітньої діяльності, акредитації освітніх програм; ЗНО.

2.2 Акредитація, як забезпечення якості вищої освіти

Одним із напрямків реалізації державної політики забезпечення якості вищої освіти в Україні є акредитація. Згідно п.44 Закону України «Про освіту», акредитацією освітньої програми - є «оцінювання освітньої програми на предмет її відповідності стандарту освіти, а також спроможності закладу освіти забезпечити досягнення здобувачами освіти передбачених в освітній програмі результатів навчання»[43]. Інший Закон [39] уточнює визначення акредитації освітньої програми у ВНЗ, тим що оцінювання здійснюється «на предмет забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти». Наявність акредитації освітньої програми забезпечує ВНЗ впевненістю, у якості освітніх послуг, що надаються, відповідністю стандарту вищої освіти. Для випускника, наявність акредитації впевненість, що отриманий диплом буде визнаний на державному рівні і на міжнародному.

Акредитація є добровільною і здійснюється за заявою вишу. Акредитація буває первинною та наступною (черговою). Первинну акредитацію освітньої програми проходять ті ВНЗ, які вперше бажає запровадити освітню програму та навчання по ній, проводиться впродовж останнього або передостаннього року навчання першого набору здобувачів освіти за певною освітньою програмою. Наступна чи чергова акредитація – здійснюється, коли у наявному сертифікаті закінчується строк його дії і проводиться впродовж останнього року строку дії сертифіката про акредитацію відповідної освітньої програми. У разі спливу строку дії відповідного сертифікату, така акредитація вважається вже первинною. В обох випадках, заклад вищої освіти, який бажає акредитувати освітню програму повинен подати до Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (надалі - НАЗЯВО) письмову заяву і супроводжуючі документи, які

підтверджують відповідність освітньої програми і освітньої діяльності стандартам якості вищої освіти та критеріям оцінки, які встановлені в Положенні [29]. Документи подаються в електронному вигляді через офіційний портал Національного агентства. До супроводжуваних документів відносяться: відомості про самооцінювання освітньої програми, освітня програма та навчальний план із зазначенням ідентифікатора освітньої програми у ЄДЕБО, силабуси та робочі програми дисциплін з освітньої програми, із зазначенням посилань на їх розміщення на електронних ресурсах, також за наявності рецензії роботодавців. Відповідальною особою за подачу та зміст супроводжуваних документів є «науково-педагогічний або науковий працівник, який працює у закладі освіти за основним місцем роботи», або його ще називають гарант освітньої програми, «визначений наказом керівника закладу освіти відповідальним за забезпечення якості освітньої програми» [29].

Подана заява з супроводжуваними документами реєструється секретаріатом Національного агентства, за умови відповідності вимог Положення [29]. За поданими документами формують в електронному вигляді акредитаційну справу, там же вона і зберігається.

Після реєстрації поданих на акредитацію документів, у продовж п'яти робочих днів призначається склад експертної групи, термін проведення акредитаційну експертизу і подання звіту експертної групи. До складу експертної групи входять керівник та два експерта, один з яких є здобувачем вищої освіти (за винятком акредитації за галуззю знань 25), за згодою може бути залучений представник роботодавців.

Наказ про склад та завдання експертної групи надсилається керівнику ЗВО та гаранту освітньої програми, що акредитується. До завдань експертної групи, яка здійснює акредитаційну експертизу входять:

- вивчення відомості самоаналізу і документів, які долучені до неї, а також інформації, яка стосується освітньої програми та застосування її у Вузі;

- виїзд до закладу вищої освіти з метою уточнення інформації отриманої з відомості самоаналізу, проведення індивідуальних співбесід інтерв'ю з науково-педагогічними працівниками, здобувачами вищої освіти, роботодавцями, представниками органів студентського самоврядування; формування рекомендацій щодо покращення якості освітньої програми;
- складання звіту про результати акредитаційної експертизи [29].

Виїжджає експертна рада до ЗВО згідно програми, яка узгоджена з керівником експертної ради, керівником закладу освіти та/чи гарантом освітньої програми не пізніше ніж за три дні до початку перевірки. Робота експертної ради у ЗВО не може перевищувати трьох днів.

За результатами своєї роботи експертна комісія складає звіт про результати акредитаційної експертизи, його підписують всі члени комісії. Із звітом ознайомлюється і керівник закладу вищої освіти. Він має право впродовж трьох днів оскаржити Звіт, надіславши секретаріату Національного агентства вмотивовані зауваження, щодо порушення проведеної експертизи згідно Положення [29] або прийняти його.

Далі в роботу вступає галузева експертна рада (надалі - ГЕР). Акредитаційна справа та проект експертного висновку заслуховують на засідання відповідної ГЕР, де результатом може бути одне з рішень:

- схвалення експертного висновку ГЕР;
- направлення на повторну акредитаційну експертизу.

На засіданні Національного агентства розглядається рішення ГЕР та приймається власне. Тобто НАЗЯВО може бути згодним з пропозиціями ГЕР, а може і не поділяти думку і винести власне рішення.

Рішення про акредитацію освітньої програми може бути:

А) прийнятим, якщо освітня програма відповідає:

- п'яти і більше критеріям за рівнем «А», ставиться позначка «зразкова»;
- всім критеріям за рівнями «А» або «В»;

Б) умовно (відкладеним), якщо освітня програма відповідає:

- одному або двом критеріям за рівнем «Е»;

- жодному із критеріїв за рівнем «F».

В) відмова, якщо освітня програма відповідає:

- хоча б одному із критеріїв за рівнем «F»;

- трьом і більше критеріям за рівнем «E».

У варіанті відмови в акредитації даної освітньої програми ЗВО може повторно подавати документи лише через рік.

Після прийняття позитивного рішення акредитації, НАЗЯВО протягом трьох днів видає закладу вищої освіти сертифікат, де зазначаються найменування та адреса ЗВО, спеціальність і рівень, за яким акредитована освітня програма, дата і протокол рішення акредитаційної комісії та дата і підпис Міністра освіти і науки.

«Сертифікат про акредитацію вперше видається строком на п'ять років, а під час другої та наступних акредитацій - строком на 10 років. Строк дії рішення про умовну (відкладену) акредитацію становить 1 рік» [29].

Сертифікат про акредитацію дає ЗВО впевненість відповідності освітньої програми та освітньої діяльності стандарту вищої освіти, видачу диплому державного зразка, що забезпечений отриманням випускниками якісної вищої освіти.

Процес акредитації освітньої програми є відкритим та прозорим, тому всі документи щодо проходження акредитації виставляють на своєму вебсайті ЗВО та Національне агентство.

Підсумовуючи процес проходження акредитації, звернемо увагу на НАЗЯВО, як державний орган забезпечення якості освіти. По-перше, наразі акредитація проходить з мінімальним бюрократизмом, направлена на удосконалення освітнього процесу в країні та формування компетентних фахівців у відповідних галузях. До завдань Національного агентства входить акредитація не тільки освітніх програм ЗВО, а і спецрад по захисту дисертацій тощо. Виконуючи такі перевірки, НАЗЯВО частково бере на себе повноваження МОН.

Критерії, за якими приймаються остаточні рішення, щодо проходження

акредитації, також розроблені Національним агентством. При їх формуванні за основу бралось їх гнучке застосування. Критерії - це не чіткі правила змісту освіти, а більше загальні твердження про освітню програму та її реалізацію. Критерії оцінювання якості освітньої програми відображені в додатку до Положення [29]. Згідно документу, критеріїв десять і за кожним здійснюється оцінка, рис.2.1

Рис.2.1 Критерії оцінювання якості освітньої програми.

Джерело [29].

Не отримання акредитації освітньої програми ЗВО це є фактом ігнорування критеріїв оцінювання якості.

Під час акредитації для НАЗЯВО важливо реальний стан справ у ЗВО,

це досягається за рахунок спілкування зі здобувачами та викладачами, адміністрацією.

Акредитація в ЗВО має студентоорієнтований підхід, адже освітня програма повинна бути направлена на потреби ринку праці, на формування компетентностей фахівця, який є затребуваним в розвиненій економіці. Для реалізації даного підходу необхідно впроваджувати навчання за індивідуальними планами, силабусами, реорганізації самостійної роботи здобувачів, набувати вміння працювати в команді, вчитися протягом життя (або підвищувати свою кваліфікацію), не боятися змін, вміти приймати рішення в нестандартних обставинах та інше. Набуття цих та інших змін, не можливо без новацій в освітньому середовищі, освітній програмі.

На даний час Україна переживає непрості часи. «Проте неможливо боротися за виживання і подальше існування системи без утримання у фокусі уваги належної якості підготовки та відповідності спільним європейським принципам. Зокрема, для вищої освіти вкрай важливим є збереження та гармонійне поєднання фахової та гуманістичної складових змісту освіти» [3].

Незважаючи на військовий стан, забезпечення освіти стандартами якості є важливим, але становище вимагає адаптації процедури до реалії. Враховуючи непрогнозованість роботи ЗВО, НАЗЯВО розробило гнучку модель проведення акредитації. На даний час заклади освіти можуть для себе обрати, яку акредитацію освітньої програми готові пройти: за повною чи спрощеною процедурою.

2.3 Внутрішній контроль якості освітнього процесу

Якість освітнього процесу забезпечується не тільки зовнішньою системою якості освіти, а й внутрішньою. Саме поєднання цих двох систем утворює ефективну систему, яка може реагувати на реалії сьогодення та стабільно функціонувати.

Згідно розділу V ст.16 Закону України «Про вищу освіту», до складу

системи забезпечення якості вищої освіти в Україні складається входить і система забезпечення закладами вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості).

Розглянемо внутрішній контроль якості освітнього процесу, на прикладі ДДАЕУ.

Одним із принципів освітньої діяльності ДДАЕУ є підвищення якості надання освітніх послуг та контроль за здійсненням освітнього процесу. Це є основним завданням внутрішнього забезпечення якості освіти у ЗВО. Завдання, які стоять перед системою внутрішнього забезпечення якості освіти відображені на рис.2.2

Рис.2.2 Завдання системи внутрішнього забезпечення якості освіти ДДАЕУ [30]

Розробляє, впроваджує і удосконалює систему внутрішнього забезпечення якості вищої освіти в ДДАЕУ – відділ внутрішнього аудиту і контролю якості освітньої діяльності (надалі - Відділ), який є структурним підрозділом вишу.

Відділ внутрішнього аудиту діє у відповідності із нормативно-правовими законодавчими актами, які регулюють діяльність у вищій освіті, рекомендаціями зовнішньої системи забезпечення якості освіти, статутом університету та внутрішніми розпорядчими документами, в тому числі і Положенням [30].

До штату Відділу входить керівник, призначений наказом ректора університету, та декілька працівників, згідно штатного розпису, які повинні мати вищу освіту (рівень магістра або спеціаліста) та стаж роботи за фахом не менш як 3 роки. Всі працівники є співробітниками ЗВО та працюють за внутрішнім сумісництвом.

Також внутрішній контроль якості організації освітнього процесу в Університеті здійснюється на рівнях ректорату, інститутів, факультетів, кафедр. При цьому внутрішній контроль в університеті умовно можна розділити на контроль якості організації освітнього процесу та контроль якості викладання та результатів навчання. Всі складові є важливими для визначення загальної якості освітнього процесу в університеті. Структура внутрішнього контролю ДДАЕУ представлена на рис.2.3.

Отже, враховуючи рис.2.3, розглянемо як проводиться контроль якості освітнього процесу на кожному рівні.

На рівні ректорату внутрішній контроль якості організації освітнього процесу проводиться у вигляді перевірки: готовності кафедр до навчального процесу; наявності затверджених навчальних та робочих програм а також науково-методичних матеріалів для навчального процесу; якості роботи науково-педагогічних та адміністративних працівників; дотримання графіку освітнього процесу та контрольних заходів; проведення атестації випускників.

Контроль за якістю організації освітнього процесу на рівні інститутів в

середині університету та факультетів здійснюється через: виконання навчальних планів та робочих програм; дотримання розкладу занять і контрольних заходів, ліквідацію заборгованостей студентами; перевірку оформлення навчання здобувачів за індивідуальними планами та саме їх навчання.

Дотримання якості організації освітнього процесу на рівні кафедр здійснюється за рахунок контролю: виконання навчальних планів; відповідності змісту занять робочим програмам та навчальним планам; забезпеченості дисциплін навчально-методичними комплексами; проведення науково-педагогічними працівниками занять згідно розкладу; якості викладання дисциплін; виконання кваліфікаційних робіт; за науковою діяльністю викладачів.

Рис.2.3 Структура внутрішнього контролю ДДАЕУ

Якість викладання в ДДАЕУ перевіряється у формі проведення відкритих занять, на які запрошуюються колеги – викладачі, та обов’язково є представники науково-методичної ради, а також відділу аудиту університету; взаємовідвідувань з обов’язковим заповненням Журналу взаємовідвідування; анкетувань.

Контроль якості результатів навчання здобувачів проводять на рівні:

- ректорату у вигляді ректорських контрольних робіт (контроль залишкових знань);
- деканату у вигляді контролю: успішності студентів (атестація); документального та вчасного оформлення сесійних документів (відомостей успішності);
- кафедри у вигляді контролю: якості вивчення дисциплін, шляхом проведення поточного та підсумкового контролю; набуття практичних навичок та вмінь;
- викладача: здійснює вхідний, поточний, підсумковий, атестаційний, семестровий контроль знань здобувачів.

Критерії оцінювання навчальних досягнень встановлюють чітке співвідношення між вимогами до знань, умінь і навичок, рисунок 2.4

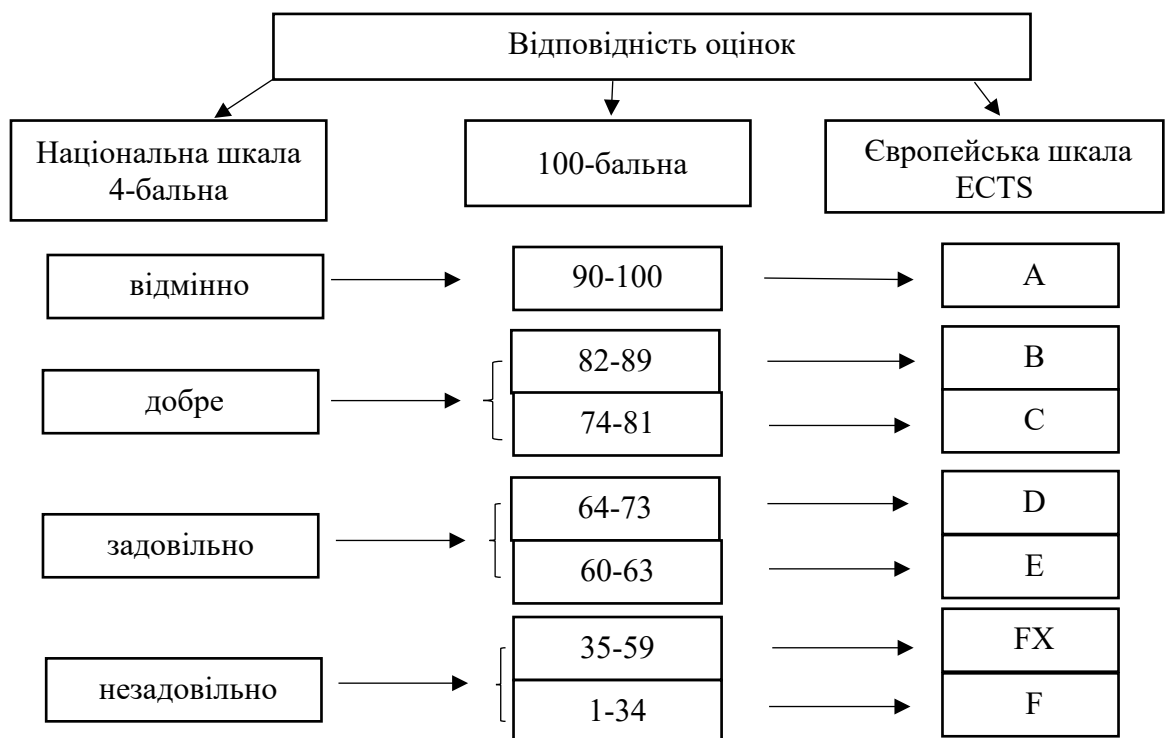

Рис.2.4. Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів [33].

Отже, розглянутий на прикладі ДДАЕУ внутрішній контроль якості вищої освіти є належним. Здійснюється у розрізі систем: контроль якості організації освітнього процесу, контроль якості викладання, контроль якості

результатів навчання. До процесу внутрішнього контролю якості освіти задіяні різні структурні рівні від ректорату та закінчуючи викладачами. І беззаперечно, основним представником системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти в ДДАЕУ є відділ внутрішнього аудиту і контролю якості освітньої діяльності, який є його структурним підрозділом.

Висновки до розділу 2

1. Аналізуючи сучасний стан реалізації державної політики забезпечення якості вищої освіти в Україні, було виявлено, що держава піклується про вищу освіту своїх громадян. По-перше, це реалізовано у нормативно-правових документах різних рівнів. По-друге, контроль за якістю надання вищої освіти здійснюється державою як зовнішніми органами (НАЗЯВО) так і системою внутрішніх органів забезпечення якості вищої освіти (у ДДАЕУ – це відділ аудиту). По-третє, реалізація державною політики забезпечення якості вищої освіти здійснюється у розрізі елементів: стандартів вищої освіти, ліцензування освітньої діяльності, акредитації освітніх програм; ЗНО.

2. Одним із напрямів реалізації державної політики забезпечення якості вищої освіти в Україні є акредитація. Наявність акредитації освітньої програми забезпечує ВНЗ впевненістю, у якості освітніх послуг, що надаються, відповідністю стандарту вищої освіти. Для випускника, наявність акредитації впевненість, що отриманий диплом буде визнаний на державному рівні і на міжнародному. Акредитація буває первинною та наступною (черговою). Акредитацію у закладі вищої освіти здійснює Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. Результатом проходження атестації освітньої програми чи спеціалізації є Сертифікат про акредитацію, терміном дії 5, 10 років. В умовах військового стану, держава надає вибір закладам вищої освіти, які можуть для себе обрати, яку акредитацію освітньої програми готові пройти: за повною чи спрощеною процедурою.

3. Розглянутий на прикладі ДДАЕУ внутрішній контроль якості вищої освіти є належним. Здійснюється у розрізі систем: контроль якості організації освітнього процесу, контроль якості викладання, контроль якості результатів навчання. До процесу внутрішнього контролю якості освіти задіяні різні структурні рівні від ректорату та закінчуючи викладачами. І беззаперечно, основним представником системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти в ДДАЕУ є відділ внутрішнього аудиту і контролю якості освітньої діяльності, який є його структурним підрозділом.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

3.1. Іноземний досвід реалізації державної політики забезпечення якості вищої освіти

Згідно Стратегії Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО) до 2022 р. «забезпечення якості вищої освіти є вимогою сучасності, ключовим принципом Болонської декларації та незаперечним пріоритетом для академічної спільноти і державної освітньої політики країн Європи та інших розвинених країн світу» [21]. А враховуючи, що «місія НАЗЯВО – стати каталізатором позитивних змін у вищій освіті та формування культури її якості» з врахуванням орієнтування на «кращі світові практики при повазі до національної освітньої традиції» [21], розглянемо іноземний досвід реалізації державної політики забезпечення якості вищої освіти.

В Європейських країнах поняття забезпечення якості вищої освіти ототожнюється з довірою до якості, а стандарти якості освіти сформовані на основі аналізу освітньої діяльності та взаємного їх визнання. Методи оцінювання та забезпечення якості вищої освіти враховують національні, мовні та інші особливості в освіті європейських держав. ЗВО у Європі мають в забезпеченні освіти: «оснащення сучасними інформаційними технологіями, включення в систему Інтернет; розвиток дистанційної форми навчання студентів; університетизація вищої освіти, інтеграція закладів вищої освіти (вітчизняних і міжнародних), створення університетських комплексів; перехід на освітні стандарти, наближені до світових вимог; значні зміни в освіті та умовах праці, що викликають нагальну потребу у навчанні впродовж усього життя» [54].

Досить актуальними наразі в Європі є віртуальні університети, що забезпечують здобувачам дистанційне навчання корпоративного зразка та вирішують проблеми які виникають під час такого навчання будь яких закладів

та рівнів. Найкращим у групі Європейських ЗВО є Відкритий університет Великої Британії, його освітня модель є прикладом для використання у багатьох країнах світу.

Іншим показником у забезпеченні якості освіти європейських закладів є гуманізація освіти, що «передбачає формування фахівця, рівень підготовки якого гармонійно поєднує ключові компетентності, розвиток особистості відповідно до духовних цінностей національної та загальнолюдської культури» [58, с.51].

Основним завданням будь якого ЗВО є залучення якомога більше здобувачів, і у європейських закладах – це також в пріоритеті. Для забезпечення привабливості європейської освіти було введено «загальноєвропейську системи гарантії якості освіти, кредитну систему накопичення та легкодоступні кваліфікації» [58, с.52].

Наступним механізмом забезпечення якості європейської вищої освіти є транскордонне співробітництво, створення якого необхідне для «об'єднання зусиль різних суб'єктів для вирішення спільних існуючих проблем та покращення євроінтеграційних заходів на регіональному рівні» [58, с.52]. Транскордонне співробітництво, як представник якості вищої освіти виконує наступні завдання: «розширення інтеграційних процесів з метою підвищення конкурентоспроможності ЗВО; активізацію обміну інформацією; здійснення заходів щодо підвищення кваліфікації кадрів» [58, с.52].

Отже, виходячи з вище переліченого, можна виділити основні пріоритети щодо розвитку вищої освіти в Європі – це довіра до якості; методи оцінювання та забезпечення якості вищої освіти з урахуванням освітніх особливостей європейських держав; забезпеченість ЗВО новітніми технологіями та формами навчання; наявність віртуальних університетів; гуманізація освіти; транскордонне співробітництво.

«Серед важливих тенденцій професійної підготовки в сучасних соціокультурних умовах є також: інтернаціоналізація вищої школи, сутність якої полягає у створенні міжнародних освітніх структур різного призначення; забезпечення студентської мобільності, тобто переходу до гнучких

взаємоузгоджених навчальних планів модульного типу, що дозволяють студентам легше адаптуватися до умов навчання у ЗВО інших країн» [58, с.52].

Зовнішнім забезпеченням якості вищої освіти в Європі є акредитація. Розглянемо механізм проведення акредитації на прикладі Німеччини.

Право проведення акредитації в Німеччині мають акредитаційні агенції, згідно отриманого дозволу Акредитаційної ради. Акредитація є двох типів: навчальних програм та внутрішньої системи якості (інституціональна акредитація). Система акредитації є трьохрівневою, кожен рівень якої має свою відповідальність, рис 3.1.

Рис.3.1 Система акредитації Німеччини [5].

Згідно рис. 3.1 першим рівнем є Конференція міністрів федеральних земель Німеччини, в сферу її відповідальності входить освіта, виховання, вищі навчальні заклади, наука та культура. Наступним рівнем забезпечення якості є Акредитаційна Рада, яка є головною та визначальною організацією, щодо визначення критеріїв, процесу та правил прийняття рішень у сфері: акредитації агентств; акредитації навчальних програм; акредитації системи; формування резюме вимог до структур для проведення акредитації на різних федеральних

землях; формування прав та обов'язків Акредитаційної Ради та Акредитаційних агентств. Третім рівнем виступають Акредитаційні агентства, які є незалежними. Щоб отримати дозвіл на здійснення своєї діяльності агентство повинно пройти саме акредитацію. Її здійснює Акредитаційна Рада згідно Правил акредитації агенцій, які розроблені з врахуванням Стандартів і керівництв для забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти. Всього Акредитаційна рада видала дозволів на право проведення акредитацій десять, із них вісім у Німеччині, та по одному і Австрії та Швейцарії.

Навчальний заклад має право обрати будь яку з десяти Акредитаційних агенцій. Справедливу конкуренцію агенцій забезпечує Акредитаційна Рада.

Отже, з іноземного досвіду в контексті проведення акредитації є цінним той факт, що право на здійснення акредитації ЗВО мають акредитовані незалежні організації. І саме головне, що Заклад може самостійно на свій вибір обрати акредитаційне агентство. Процес здійснення акредитації та відповідальність за проведення здійснюється за трьома рівнями.

У ЗВО наявна і внутрішня система забезпечення якості вищої освіти, політика діяльності якої є частиною стратегічного планування розвитку закладу. Внутрішня система якості освіти здійснює свою діяльність на підставі розроблених внутрішніх нормативних документів. ЗВО зобов'язані всі отримані ліцензії і сертифікати, розроблені нормативні документи, а також освітні програми публікувати для ознайомлення зовнішнім та внутрішнім користувачам. Освітні програми повинні бути чіткими та містити актуальну інформацію, яка відповідати потребам студентів.

«Внутрішня система забезпечення якості освіти ґрунтується на понятті «оцінювання якості освіти». Оцінювання, на відміну від зовнішньої системи забезпечення якості освіти, дає змогу не лише перевірити відповідність університету певним критеріям, але й оцінити рівень його конкурентоспроможності, порівняти різні університети між собою» [58, с.54].

Австрія, Велика Британія, Нідерланди, Франція та у інших країнах Європейського Союзу оцінювання забезпечення якості вищої освіти проходить

на регулярній основі.

Для ЗВО важливо, щоб їх випускник отримав конкретні знання, був обізнаним і у вузькопрофільних дисциплінах і в загальнотеоретичних, мав практичні вміння на навички їх застосування, мав здібності до адаптації у соціумі. Кожен ЗВО ставить собі за мету надати здобувачу можливість отримати відповідні компетенції для отримання ним робочого місця та для забезпечення організацій потрібними працівниками.

Для прикладу розглянемо основні принципи, на яких ґрунтується внутрішня система забезпечення якості освіти Європейського Союзу.

Саме поєднання сучасної як практичної підготовки так і науково-дослідного забезпечення, робить освітній процес якісним в одному з найбільших європейських закладів - Дунайському університеті (м.Кремс, Австрія), що спеціалізується на післядипломній освіті та знаменитий високою якістю освіти. ЗВО має близько 200 курсів і програм. В економіці має дуже широкий вибір спеціальностей та напрямів для вивчення. Навчання у закладі розраховано спеціально для людей з досвідом роботи. В університеті навчаються здобувачі із 76 країн світу.

«Високі успіхи у навчанні та дослідженнях є першочерговою метою» [58, с.55] Університету ім. Карла-Франца (м.Грац, Австрія). Заклад має власну Стратегію розвитку та систему забезпечення якості університету. Система відповідає за «досягнення певного рівня якості навчання в університеті та спрямована на досягнення стратегічної мети університету у контексті забезпечення якості навчання і наукових досліджень» [58]. ЗВО є державним, має більше 120 освітніх програм для першого (бакалаврського), другого (магістерського) та третього (доктор наук) рівнів. Університет Граца є членом асоціації найкращих ВНЗ Європи.

Зобов'язання ЗВО щодо забезпечення якості вищої освіти у європейських закладах визначені у нормативно-правових документах: Університетський закон (2002р, Австрія) та Закон про забезпечення якості освіти у ЗВО, а також австрійською агенцією із забезпечення якості та акредитації Австрії. Структуру

та завдання внутрішньої системи якості розробляють самі заклади. «У Концепції забезпечення якості освіти зазначено, що система менеджменту якості університету сьогодні орієнтується на такі сфери діяльності, як: дослідження, навчання та викладання, професійне зростання кадрів, наукові дослідження, управлінська, фінансова і соціально-культурна інфраструктура університету» [58, с.56].

«Визначення системи цілей та процесу управління; стандарти та стратегічні напрями у вимірі якості; відкритість процесів менеджменту якості» [58] є основними аспектами процесу менеджменту якості в Університеті ім. Паріса Лодрона (м. Зальцбург). До робочої групи формування Концепції системи якості освіти та менеджменту якості залучені студенти та науково-викладацький персонал за підтримки комітету з менеджменту якості та проректора. Система менеджменту якості університету має ієрархічну структуру: кожен факультет та структурна одиниця несе відповідальність за досягнення загально-університетської цілі. Основними документами управління в ЗВО є Статут університету та Організаційний план розвитку. Кожна структурна одиниця закладу складає свій план розвитку на три роки для досягнення єдиної цілі розвитку університету. Про всі досягнення на протязі року як окремо по факультетам так і в цілому по закладу звітують у документі «баланс знань» та розміщують на офіційному сайті університету.

В системі внутрішнього забезпечення якості вищої освіти Європейського Союзу можна виділити три найважливіших елемента:

1. Оцінювання результатів навчання здобувачів. Іспити приймає не викладач, що читав курс, а сторонній екзаменатор. Форма здачі іспиту – тест, співбесіда.

2. Забезпечення академічної доброчесності здобувачів освіти. Для здобуття якісної освіти під час навчання виконуються творчі, наукові та дослідницькі роботи. Важливо, щоб здобувачі під час виконання завдань не порушували кодекс академічної доброчесності, тобто щоб відсоток власної, а не запозиченої праці був високим. За порушення Кодексу здобувачі несуть відповідальність, яке

визначає студентське самоврядування.

3. Формування професорсько-викладацьких кадрів. На роботу приймаються викладачі на підставі своїх професійних наукових досягнень, а не попередня посада в іншому вузі, та пройшовши конкурсні процедури.

Отже, в Європейському Союзі «система забезпечення якості вищої освіти побудована на засадах академічної свободи та автономії ЗВО, поєднаних із відповідальністю перед замовниками освітніх послуг (що формується на основі справедливої конкуренції і прямого впливу ринку праці)» [58, с.58].

3.2. Стратегічні напрями забезпечення якості вищої освіти в Україні

В сучасному житті в умовах жорсткої конкуренції на ринку праці та шаленому ритмі життя суспільства в пріоритеті є отримання якісних освітніх послуг. Для виявлення перспектив розвитку освітньої сфери, розглянемо основні проблеми та причини їх виникнення.

1. Недостатньо конкурентоспроможність системи вищої освіти, внаслідок коливань, наприклад, відкриття нових ЗВО у 1994 році - до 73, та припинення існування у 2014 році – 43, а також впродовж часу до сьогодні періодично відкриваються нові заклади і їх кількість є надмірною.

2. Відсутність в Україні ЗВО світового класу (у групі топ 500) та субсвітового класу (кандидати у світовий клас, група 501-1000), згідно критеріїв Шанхайського рейтингу.

3. Недосконалість мережі, що проявляється у «подрібненості і розпорошеності, ресурсній (кадровій, фінансовій, інформаційній, інфраструктурній) деконцентрованості, надмірній дубльованості, профільній неадекватності, дослідницькій слабкості» [18]. Прикладом слугує той факт, коли більшість ЗВО здійснює підготовку однієї і тієї ж спеціальності, або коли закладів на одній місцевості, наприклад, в одному місті, більше ніж здобувачів. Наслідком цього є низькі набори у деяких вишах.

4. Низька зацікавленість НПП, що проявляється: у низьких

неконкурентоспроможних заробітних платах, а внаслідок цього, підробітків викладачів; надмірне навчальне навантаження; неможливість здійснення дослідницької роботи, так як інфраструктура застаріла або взагалі відсутня.

5. Одноманітність механізмів оцінювання якості вищої освіти та визначення за їх допомогою інституційного (у цілому) і галузевого (за галузями знань) профілю якості вищої освіти. За процесами удосконалення якості вищої освіти Україна є відстаючою в порівнянні зі світовими та європейськими країнами. В Україні відсутні «університети-аутсайдери та університети-лідери, перспективні національні центри університетського розвитку» [18]. Суспільство України потребує національне об'єктивне рейтингове оцінювання закладів вищої освіти. Зазначене сприятиме доцільному великому надходженню та розподілу бюджетних коштів між закладами вищої освіти.

Рішення відповідної проблеми у світовій практиці «(Німеччина, Сполучене Королівство, Фінляндія, Франція, Японія, Китай) передовсім досягається укрупненням і консолідацією закладів вищої освіти та концентрацією у такий спосіб відповідних ресурсів» [18].

Окремим блоком виступають і проблеми, які стосуються навчання здобувачів та їх працевлаштування за фахом.

Так перевищення випускників відповідного фаху над реальними потребами економіки країни, стало реальною проблемою через недостатньо приділену увагу органів державного управління та місцевого самоврядування країни, регіонів. Дане питання можна вирішити через розширену інформацію щодо статистики праці, де є аналіз працюючих за спеціальністю, освітою, віком, статтю, а також інформація щодо «чисельності працюючих фахівців з вищою освітою за професіями, спеціальностями і віком, а також щодо очікуваної кількості робочих місць для осіб з вищою освітою з огляду на подальший коротко і довгостроковий розвиток» [1, с.28]. Отже, із врахуванням статистичної інформації, можна зробити прогноз щодо спеціальностей у розрізі регіонів і підприємств, які будуть користуватися попитом в перспективі чи навпаки ринок праці ними переповнений. І саме головне, це привернути увагу до цих даних,

тобто вміло ними скористатись, ознайомити абітурієнтів при виборі спеціальності на навчального закладу; господарюючим суб'єктам у пошуку фахівців.

Випускники ЗВО, які не знайшли роботу за фахом стають автоматично безробітними, - є результатом неякісної вищої освіти. Тому, щоб вийти з ситуації, випускники змушені перекваліфіковуватися.

Інша проблема - це «суттєве підвищення якості освіти до рівня володіння знаннями і практичними навичками, які вимагаються від майбутніх фахівців. Руйнування системи організації практичного навчання студентів і зняття відповідальності держави за працевлаштування молоді поглибили цю проблему» [1, с.29].

Знайти підприємство (організацію) для проходження практики проблематично, або навіть якщо вдається, то найчастіше все зводиться до проходження оглядової екскурсії. Це відбувається тому, що підприємства не оплачують своїм працівникам керівництво практик студентів, та і інформація про стан господарюючого суб'єкта майже завжди є «закритою». Відповідно звіти з практики, а також дипломні роботи стали більш теоретичного характеру або ґрунтуватися на віртуальних даних.

Виробнича практика є невід'ємною частиною в структурі освітньої програми спеціальності здобувачів, які навчаються на денній формі. Застосування теоретичних знань на практиці, а також оволодіння практичними навичками на виробництві, підсилюють конкурентність майбутнього фахівця, додають впевненості випускнику з отриманими знаннями і вміннями на ринку праці як фахового працівника.

Також на базі ЗВО бізнесові структури можуть створювати і діяльність лабораторій, наукових центрів, базових кафедр. Така діяльність вигідна для обох сторін. З одного боку ЗВО отримує сучасне обладнання і здобувачі мають можливість відпрацьовувати практичну частину навчань, викладачі – розвиток наукових досліджень, а з іншої – роботодавці отримують спеціалістів відповідно до специфіки компанії. При тісному співробітництві, підприємства мають

можливість відбирати кращих здобувачів, надавати їм можливість стажування, а згодом і працевлаштування. Звідси, бачимо очевидні переваги для ЗВО, бізнесових компаній та випускників.

Отже, отримання практичних навичок здобувачами на підприємстві є важливою складовою освітньої програми. Тому організацію практик необхідно здійснювати не на основі договорів про проходження виробничої практики, а на підставі договорів про «співпрацю з бізнесовими і державними суб'єктами господарювання у практичному навчанні студентів на умовах взаємовигідного партнерства і налагодження ділової співпраці, які б ураховували обов'язок держави оплачувати керівництво практик і їх консультативну, організаційну, змістовно-практичну допомогу в освоєнні здобувачами вищої освіти практичних навичок» [1, с.29]. Алгоритм партнерства ЗВО та бізнесу в Україні наведено на рис.3.2.

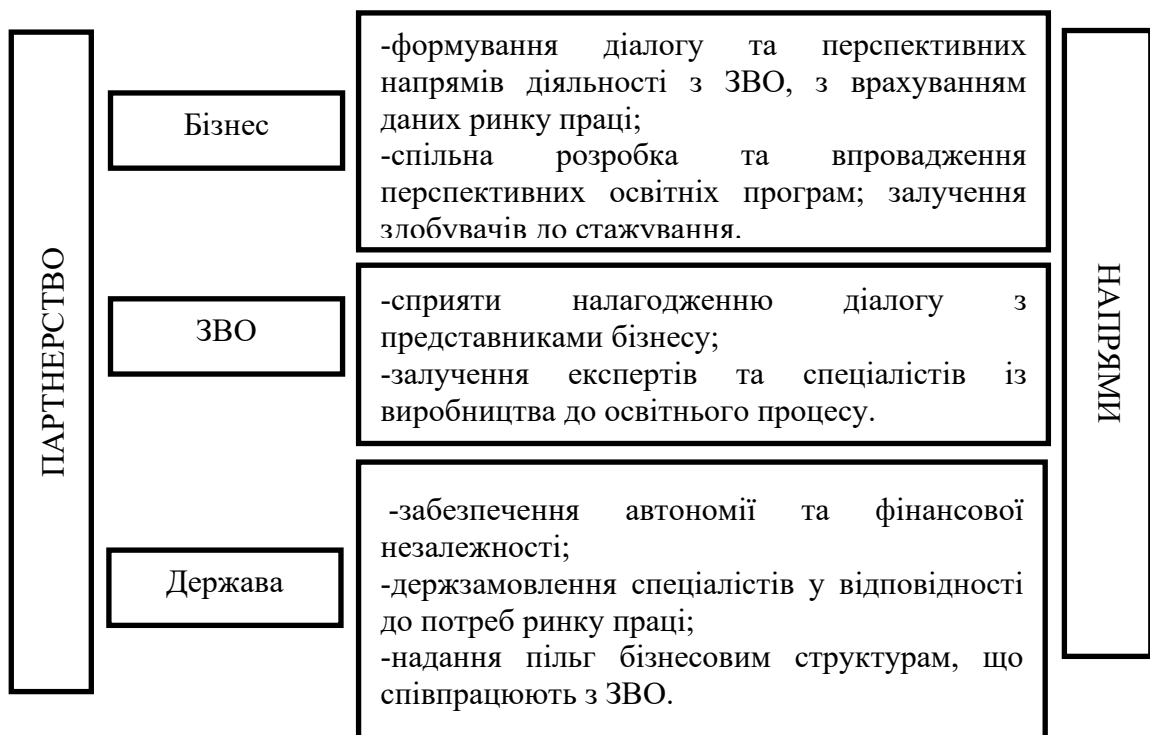

Рис.3.2 Алгоритм партнерства ЗВО та бізнесу в Україні.

Покідіна В. у своїх працях визначає найбільш поширені форми колаборації у світовій практиці: «колаборація у сфері дослідження й розвитку (R&D), академічна мобільність, студентська мобільність, комерціалізація результатів

R&D, розробка начального плану (curriculum), реалізація проекту «безперервного навчання» (LLL – lifelong learning); підприємницькі ініціативи; управління» [28].

Невідповідність освітньої програми сучасним реаліям економіки, якості кадрів – потребам ринку праці, низький рівень інноваційного процесу у ЗВО, призводить до зниження національної економіки.

Для покращення ситуації необхідно співпрацювати ЗВО, бізнесу та з підтримкою держави за напрямками, де кожний учасник виконує своє зобов'язання та несе відповідальність.

Згідно затверджених нормативів, кількість НПП залежить від кількості здобувачів. Враховуючи сьогоденні реалії щодо чисельності абітурієнтів, що вступають до ЗВО, кількість викладачів знизилася і продовжує зменшуватися, також маємо поступове погіршення якості викладання. Це спричинено занадто напруженою роботою НПП. При цьому навчальна робота включає лекційні, практичні (лабораторні) заняття, перевірки звітів, курсових, дипломних робіт, консультування, проведення заліків та іспитів. Окрім того викладач повинен вести виховну роботу зі здобувачами, готувати (оновлювати) методичні комплекси до своїх дисциплін, розробляти нові методи та методики проведення занять, проводити наукові дослідження. «Зміни щодо норм праці, які приймаються за рішенням самих ЗВО, не суперечать законодавству, але по факту збільшують навантаження на викладача за рахунок погіршення його структури» [1, с.31]. Також враховуючи перехід на дистанційне навчання, спочатку в період погіршення епідеміологічної ситуації в Україні, спричиненої поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19), а наразі спричиненої ще і запровадженням військового стану в Україні, норми праці для НПП потребують перегляду та удосконалення з обов'язковим деталізованим переліком робіт, що виконуються.

Отже, норми праці НПП ЗВО потребують перегляду з врахуванням реалій сьогодення.

Змін потребує і організація підвищення кваліфікації працівників. Наразі підвищення кваліфікації викладачів здійснюється в основному без відриву від

виробництва (основної роботи), а це зменшує її ефективність. Також викладач змушений вести наукові дослідження в позаробочий час, а витрати на опублікування написаних статей, монографій і тез, в більшості випадків лягає на самих викладачів. Винятком є часткова оплата у вигляді премії за публікації у журналах бази даних SCOPUS та Web of Science. Зазначене не робить викладацьку діяльність привабливою.

Потребують негайного перегляду нормативи праці викладачів, структура навчального навантаження, з метою оптимізації кількості викладачів. Необхідно врахувати весь спектр виконуваних робіт НПП, дистанційне навчання, цифрові технології, ефективність та якість навчання, тощо.

Також враховуючи важливість НПП в освітній діяльності, потрібно переглянути та удосконалити методологію оплати праці викладачів ЗВО, адже на сьогодні вона не відповідає рівню складності праці.

Підсумовуючи вище сказане, виділимо основні перспективи розвитку у забезпеченні якості вищої освіти в Україні: укрупненням і консолідацією закладів вищої освіти та концентрацією у такий спосіб відповідних ресурсів; за допомогою статистичної інформації прогнозувати забезпечення перспективних спеціальностей у розрізі регіонів і підприємств; налагодження ділової співпраці та взаємовигідного партнерства між ЗВО, бізнесовими структурами та державою; перегляд норм праці для НПП з врахуванням сучасних форм навчання та з обов'язковим деталізованим переліком робіт, що виконуються; удосконалити методологію оплати праці викладачів ЗВО з врахуванням важливості та складності виконання педагогічної праці.

Наявність відповідних проблем, їх обґрунтування та вирішення пропонує держава в Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки. Враховуючи, що цей процес є досить тривалий та трудомісткий, його здійснення планується поступово аж до 2031 року. Операційні цілі підвищення якості вищої освіти в Україні наведено на рис.3.3.

Рис.3.3 Операційні цілі підвищення якості вищої освіти в Україні

Джерело [51]

Досягнення цілей запланованої державою Стратегії, «має бути створення сучасної ефективної системи освіти, яка дозволяє забезпечити кадровий і науково-технічний супровід розвитку національної економіки, задовольняє потреби суспільства, посідає гідне місце у світі, є конкурентоспроможною на внутрішньому та світовому ринках освітніх послуг» [51, с.56].

Висновки до розділу 3

1. Основними пріоритетами розвитку вищої освіти в Європі і спираючись на її досвід в Україні є: довіра до якості; методи оцінювання та забезпечення якості вищої освіти з урахуванням освітніх особливостей європейських держав; забезпеченість ЗВО новітніми технологіями та формами навчання; наявність віртуальних університетів; гуманізація освіти; транскордонне співробітництво.

В контексті проведення акредитації з іноземного досвіду є цінним той факт, що право на здійснення акредитації ЗВО мають акредитовані незалежні організації. І саме головне, що Заклад може самостійно на свій вибір обрати акредитаційне агентство. Процес здійснення акредитації та відповідальність за проведення здійснюється за трьома рівнями. У Європейському Союзі «система забезпечення якості вищої освіти побудована на засадах академічної свободи та автономії ЗВО, поєднаних із відповідальністю перед замовниками освітніх послуг (що формується на основі справедливої конкуренції і прямого впливу ринку праці)»

2. Основними перспективами розвитку у забезпеченні якості вищої освіти в Україні є: укрупнення і консолідація закладів вищої освіти та концентрація у такий спосіб відповідних ресурсів; прогнозування забезпечення перспективних спеціальностей у розрізі регіонів і підприємств; налагодження ділової співпраці та взаємовигідного партнерства між ЗВО, бізнесовими структурами та державою; перегляд норм праці для НПП з врахуванням сучасних форм навчання та з обов'язковим деталізованим переліком робіт, що виконуються; удосконалити методологію оплати праці викладачів ЗВО з урахуванням важливості та складності виконання педагогічної праці. Наявність відповідних проблем, їх обґрунтування та вирішення пропонує держава в Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки.

3. Щоб підвищити забезпечення якості сучасної вищої освіти, а випусникам отримати роботу-мрію за фахом та працевлаштуватися, необхідно активно впроваджувати в освітній простір практичний, прикладний підхід. Надання освітніх послуг, які сформовані на практичному досвіді та сучасних бізнес-проектах, дозволить здійснювати навчання здобувачів більш цікавим, а отримання диплому – затребуваним фахівцем.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі узагальнено теоретичні положення, а також розроблено практичні заходи та рекомендації щодо формування державної політики забезпечення якості вищої освіти. Результати проведеного дослідження сформовані у наступні висновки.

1. Проаналізовано бачення трактування поняття «державна політика у сфері освіти» науковцями та сформовано власне трактування. Так, під державною політикою у сфері освіти слід розуміти дії органів державної влади за допомогою законодавчо-нормативних документів на освітній процес з метою задоволення потреб держави та суспільства.

2. Визначено, що державна політика в галузі освіти є складовою загальнодержавної політики і з метою управління використовується ціла система заходів державних інституцій, які направлені на удосконалення та підвищення престижності освіти в суспільстві. Державна політика у сфері вищої освіти ґрунтується на принципах, які визначені в Законі України «Про вищу освіту». В рамках сьогодення, а саме умовах військового стану, актуальним і доповненим принципом є сприяння утвердженню української національної та громадянської ідентичності, виховання патріотизму, формування оборонної свідомості.

3. Доведено, що важливу роль в оцінці якості освіти відіграє компетентнісний підход. Компетентності широко застосовуються у розробках освітніх програм. Чинники, які впливають на якість освіти, є досить різноманітними. Для проведення оцінки якості освіти необхідно мати систему її проведення. В Україні є зовнішня і внутрішня системи оцінювання якості освіти. Механізм управління якістю вищої освіти, для покращення підготовки фахівців, повинен моніторити всі показники якості. Удосконаленням оцінки якості освіти є аналіз і оцінювання компетентностей, за допомогою яких можна визначити знання здобувача, особистісні властивості та здібності, як фахівця.

4. Проведено аналіз нормативно-правове регулювання сфери вищої освіти

в Україні. Встановлено, що загальні засади державної політики в сфері вищої освіти визначені в Конституції України, Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту»; Указах Президента України, Актах Кабінету Міністрів, Актах Міністерства освіти і науки України, тощо. Визначено, що в умовах ринкових змін та відповідно до європейських стандартів, для удосконалення забезпечення якості вищої освіти, необхідно переглядати та удосконалювати нормативне забезпечення.

5. Проаналізувавши сучасний стан реалізації державної політики забезпечення якості вищої освіти в Україні, виявлено роль держави у вигляді:

- реалізації у нормативно-правових документах різних рівнів;
- проведення контролю за якістю надання вищої освіти як зовнішніми органами (НАЗЯВО) так і системою внутрішніх органів забезпечення якості вищої освіти (у ДДАЕУ – це відділ аудиту);
- реалізацію державної політики у розрізі елементів: стандартів вищої освіти, ліцензування освітньої діяльності, акредитації освітніх програм; ЗНО.

6. Визначено, що одним із напрямів реалізації державної політики забезпечення якості вищої освіти в Україні є акредитація. Наявність акредитації освітньої програми забезпечує ВНЗ впевненість у якості освітніх послуг, що надаються, відповідність стандарту вищої освіти. Акредитацію у закладі вищої освіти здійснює Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. Результатом проходження атестації освітньої програми чи спеціалізації є Сертифікат про акредитацію, терміном дії 5, 10 років. Виявлено, що в умовах військового стану, держава надає вибір закладам вищої освіти обрати акредитацію освітньої програми за повною чи спрощеною процедурою.

7. Розглянуто, на прикладі ДДАЕУ, внутрішній контроль якості вищої освіти, який є належним та здійснюється у розрізі систем контролю якості: організації освітнього процесу, викладання, результатів навчання. До процесу внутрішнього контролю якості освіти задіяні різні структурні рівні від ректорату та закінчуючи викладачами. І беззаперечно, основним представником системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти в ДДАЕУ є відділ внутрішнього

аудиту і контролю якості освітньої діяльності, який є його структурним підрозділом.

8.Сформовані основні пріоритети розвитку вищої освіти в Україні, спираючись на європейський досвід, серед яких:

- довіра до якості;
- методи оцінювання та забезпечення якості вищої освіти з урахуванням освітніх особливостей європейських держав;
- забезпеченість ЗВО новітніми технологіями та формами навчання;
- наявність віртуальних університетів;
- гуманізація освіти;
- транскордонне співробітництво.

9.Оцінивши основні перспективи розвитку у забезпеченні якості вищої освіти в Україні, запропоновано:

- укрупнення і консолідацію закладів вищої освіти та концентрацію у такий спосіб відповідних ресурсів;
- прогнозувати забезпечення перспективних спеціальностей у розрізі регіонів і підприємств;
- налагодження ділової співпраці та взаємовигідного партнерства між ЗВО, бізнесовими структурами та державою;
- перегляд норм праці для НПП з врахуванням сучасних форм навчання та з обов'язковим деталізованим переліком робіт, що виконуються;
- удосконалити методологію оплати праці викладачів ЗВО з урахуванням важливості та складності виконання педагогічної праці.

Наявність відповідних проблем, їх обґрунтування та вирішення пропонує держава в Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бобровська О. Ю. Удосконалення системи вищої освіти України у формуванні та розвитку людського капіталу: практичні кроки і прикладні аспекти реалізації. Економіка та держава. 2021. № 11. С. 26–33. DOI: 10.32702/2306-6806.2021.11.26
2. Бондарчук Н.В., Міньковська А.В. Державне управління у сфері вищої освіти: проблеми та перспективи. Трансформація економіки України в умовах глобальних викликів: актуальні проблеми, сучасні реалії, стратегії розвитку: монографія/за заг. ред. Л.М. Курбацька. Дніпро: 2022. С.212-226.
3. Бутенко А., Єременко О. Акредитація освітніх програм: воєнні реалії та мирні перспективи. URL: <https://osvita.ua/vnz/86892/>. (дата звернення: 22.01.2023).
4. Валєєв Р. Г. Освітнє право України : навч. посіб. Луганськ : Луганська правова фундація, 2011. 287 с.
5. Василькова Н.В. Система акредитації в сфері вищої освіти в Німеччині. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/43282137.pdf>. (дата звернення: 04.02.2023).
6. Витяг з Єдиної державної електронної бази з питань освіти щодо права провадження освітньої діяльності у сфері вищої освіти. URL: <https://drive.google.com/file/d/17bMpNDJzqdOXOWH1L78jiI8bTrYTKisw/view>.
7. Гавран М. І., Шайнер Г. І. Системи забезпечення якості освітньої діяльності закладів вищої освіти Польщі в контексті побудови європейського простору вищої освіти. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Випуск 70. 2019. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/27768/Havran.pdf?sequence=1>. (дата звернення: 04.02.2023)
8. Гринькевич О.С., Левицька О.О. Інституційне середовище забезпечення якості системи вищої освіти: міжнародний і національний аспекти. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Випуск 15, частина 1. 2017. С.84-

89. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/15_1_2017ua/21.pdf. (дата звернення: 04.02.2023).

9. Грищук, Ю. (2018). Система забезпечення якості вищої освіти: досвід республіки Польща. Освітологія, (7), 152–156. <https://doi.org/10.28925/2226-3012.2018.7.152156>. (дата звернення: 04.02.2023).

10. Губернська Н.Л. Сучасний стан та тенденції розвитку державної політики у сфері вищої освіти в Україні. Право і громадянське суспільство. 2014. №1 С.141-151.

11. Енциклопедія освіти. Академія педагогічних наук України / гол. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

12. Клімова Г. П. Якість вищої освіти: європейський вимір / Г. П. Клімова // Вісник Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого" . Серія : Філософія. - 2016. - № 1. - С. 203-210. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnyua_2016_1_22. (дата звернення: 04.02.2023).

13. Колодій І. С. Сучасні тенденції державної освітньої політики України. Проблеми та перспективи розвитку економіки і підприємництва та комп'ютерних технологій в Україні : зб. тез доп. XI наук.- практ. конф., 30 бер. – 4 квіт. 2015 р. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2015. С. 235–239.

14. Кононенко О.Б. Сучасний стан та тенденції розвитку державної освітньої політики в Україні. URL : [https://nuczu.edu.ua/sciencearchive/PublicAdministration/vol7\(17\)/35.pdf](https://nuczu.edu.ua/sciencearchive/PublicAdministration/vol7(17)/35.pdf) (дата звернення: 10.01.2023).

15. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с.

16. Красняков Є. В. Освітня політика як інструмент впливу держави на систему освіти. Шлях освіти. 2006. № 4. С. 11–13.

17. Лист від 31.07.2008р. № 1/9-484 Головам робочих груп МОН України з розроблення галузевих стандартів вищої освіти та головам науково-методичних комісій МОН України: URL: <http://elib.crimea.edu/zakon/list484.pdf>

18. Луговий В.І. Поточний стан вищої освіти в Україні: проблеми, причини, перспективи. Вісник НАПН України. 2(2). 2020. С.1-4. URL:

<https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/75/104>. (дата звернення: 04.02.2023).

19. Мінковська А. Публічне управління у вищій освіті в Україні: проблемні аспекти. Розвиток форм і методів сучасного менеджменту в умовах глобалізації: Матеріали 9-ї Наук.-практ. Інтернет-конф. – Дніпро, 20-21.11.2021: тези доповідей (Том 2). – Дніпро: Поліграфічний відділ ДДАЕУ, 2021. С.67-68.

20. Мінковська А.В. Основні інструменти реалізації державної політики у сфері вищої освіти. Актуальні проблеми економіки, управління та маркетингу в аграрному бізнесі: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Дніпро, 20 вересня 2022 р. Дніпро, ДДАЕУ, 2022. С 224-226.

21. НАЗЯВО. Місія та стратегія Агентства. 2019. URL: <https://naqa.gov.ua>. (дата звернення: 04.02.2023).

22. Наливайко Л. П. Трансформація державної освітньої політики в Україні в умовах євроінтеграції. Право і суспільство. 2015. № 3. Ч. 3. С. 31–36.

23. Ніколаєнко, С. М., & Ніколаєнко, М. С. (2021). Аграрна освіта в контексті реформування вищої школи України: сучасні виклики та тенденції в аграрному секторі. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 3(2), 1-12. <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-2-17-3>. (дата звернення: 19.01.2023).

24. Ногас Н. Державна політика у галузі освіти України: сутність та зміст. Актуальні проблеми правознавства. 2020. №1 (21). С.87-95.

25. Парпан У. М. Вплив сучасних інноваційних технологій на розвиток освітнього середовища. Митна справа. 2011. № 6. Ч. 2. С. 616–620.

26. Парпан У. М., Хомишин І. Ю. Значення та вплив освітніх концепцій на становлення людини як особистості в сучасному освітньому просторі. Митна справа. 2011. № 5. Ч. 2. С. 69–73.

27. Петрашенко Д. Державна освітня політика України на сучасному етапі: цілі, складові, перспективи. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2013. № 6. С. 141–144. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2013_6_28. (дата звернення 10.01.2023).

28. Покідіна В. Університети та бізнес: міжнародний досвід співпраці та перспективи для України. Проект «Популярна економіка: ціна держави». №41. 2016. 25с. URL: <https://cost.ua/421-college-business-cooperation/>. (дата звернення: 05.02.2023).

29. Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти / Затверджено наказом Міністерства освіти і науки від 11 липня 2019 року №977. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19#n14> (дата звернення: 22.01.2023).

30. Положення про відділ внутрішнього аудиту і контролю якості освітньої діяльності в Дніпровському державному аграрно-економічному університеті / Затверджено вченою радою ДДАЕУ 26 червня 2018 р., протокол № 8. URL: <https://drive.google.com/file/d/0B0W7jKuN24WORy13bzktNm5HRFFrZfVXZ043a29rTi1ObnF/view?resourcekey=0-MPz7zdeNRMxLw4igE6VvxA>. (дата звернення: 24.01.2023).

31. Положення про відділ підготовки та атестації наукових кадрів ДДАЕУ. 2020. Дніпро. URL: https://drive.google.com/file/d/1KMKwNOvrShQZu5X5b_B9qXh0hGZnASTd. (дата звернення: 19.01.2023).

32. Положення про науково-методичну раду факультету дніпровського державного аграрно-економічного університету. 2021. Дніпро. URL : https://drive.google.com/file/d/1A5hDxORCPOlhV927mZVaDoQ_Q481P8yI. (дата звернення: 19.01.2023).

33. Положення про організацію контролю рівня знань здобувачів вищої освіти в Дніпровському державному аграрно-економічному університеті/ згідно наказу ректора ДДАЕУ № 2831 від 30 вересня 2022 р. URL: <https://drive.google.com/file/d/1pCa71miajPfQcGv9JIBWHL8ovDM-QfBK/view>. (дата звернення: 25.01.2023).

34. Положення про порядок проведення конкурсного відбору на заміщення вакантних посад науково-педагогічних працівників та укладання з

ними трудових договорів (контрактів) у Дніпровському державному аграрно-економічному університеті / згідно наказу ректора ДДАЕУ від 06.05.2021 р. № 927. URL: https://drive.google.com/file/d/1byPcYyGsUZIh1wwBMFV8WwAePJuD92_/view. (дата звернення: 29.01.2023).

35. Положення про студентське самоврядування ДДАЕУ. 2020. Дніпро. URL: <https://drive.google.com/file/d/1pT4ICfI3ZYxXYisAksLrTX8gsfbsge4x>. (дата звернення: 19.01.2023).

36. Порядок прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2022 році. Затверджений наказом Міністерства освіти і науки України 27 квітня 2022 року № 392 (зі змінами, внесеними наказом Міністерства освіти і науки України від 02 травня 2022 року № 400). URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/vstupna-kampaniya-2022/umovi-prijomu-dlya-zdobuttya-vishoyi-osviti-2022-roku>. (дата звернення: 19.01.2023).

37. Постанова КМУ «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» від 29.04.2015 №266. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF#Text>. (дата звернення: 18.01.2023).

38. Предборська І. М. Теоретико-методологічні проблеми трансформації української освіти. Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Київ, 2001. Ч. 1. С. 116–120.

39. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 01.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 10.01.2023).

40. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства освіти і науки України. Наказ Міністерства освіти і науки № 400 від 02.05.2022 року. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/vstup-2022/05.05.2022/Nakaz.MON.vnesennya.zmin.400-02.05.2022.pd>. (дата звернення: 19.01.2023).

41. Про Національну доктрину розвитку освіти : Указ Президента України від 17 квітня 2002 р. № 347/2002. URL :

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text> (дата звернення: 10.01.2023).

42. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : Указ Президента України від 25 червня 2013 р. № 344/2013. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення: 12.01.2023).

43. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Дата оновлення: 01.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 10.01.2023).

44. Реєстр суб'єктів освітньої діяльності. Дніпровський державний аграрно-економічний університет. URL: <https://registry.edbo.gov.ua/university/80/study-programs/>. (дата звернення: 28.01.2023).

45. Рекомендації щодо застосування критерії оцінювання якості освітньої програми/ Затверджено Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти 17 листопада 2020 року: /ТОВ «Український освітянський видавничий центр «Оріон»». – К., 2020. – 66 с

46. Розроблення освітніх програм. Методичні рекомендації. Авт.: В. Захарченко, В. Луговий, Ю. Рашкевич, Ж. Таланова. За ред. В. Кременя. Київ. ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. С. 9-10.

47. Сертифікат про акредитацію за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування у Дніпровському державному аграрно-економічному університеті за другим (магістерським) рівнем вищої освіти. № 04003240. URL: <https://drive.google.com/drive/folders/118s3RBayf6T7Rq5fuKlFd12rRJUcxpTC>. (дата звернення: 19.01.2023).

48. Соколова Ірина. Європейські підходи і практики забезпечення якості вищої освіти. Неперервна професійна освіта: теорія і практика (серія: педагогічні науки). Випуск №2 (63). 2020. С.104-113.

49. Стандарт вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» / затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 04.08.2020 р. №1001. URL:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2020/08/05/281publichne-upravlinnya-ta-administruvannya-magistr.pdf>. (дата звернення: 27.01.2023).

50. Стасюк Г. Є. Сучасні тенденції розвитку державного управління освітою. Четвертий Український педагогічний конгрес : [зб. наук. пр.]. Львів : Сполом, 2014. С. 542–547.

51. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки. URL : <rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>. (дата звернення: 18.01.2023).

52. Тележенко Л.М., Калугіна І.М., Дзюба Н.А. Особливості акредитації освітніх програм Національним агентством з забезпечення якості вищої освіти. Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-методичної конференції «Забезпечення якості вищої освіти» 08-10 квітня 2020р. м.Одеса. С.3-5. URL: https://card-file.ontu.edu.ua/bitstream/123456789/15213/1/Metod_konf_2020_Telezhenko.pdf. (дата звернення: 24.01.2023).

53. Тицька Я. О. Державна політика у сфері освіти: правовий аспект. Прикарпатський юридичний вісник. 2018. № 2. С. 55–60.

54. Товканець Г. Економічна освіта у вищій школі Чехії і Словаччини у ХХ столітті: монографія / за ред. Н. Ничкало. Київ. Кондор, 2013. 506 с

55. Указ Президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти» від 17.04. 2002 № 347/2002. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text> (дата звернення: 18.01.2023).

56. Шульга Н. Д. Характеристика базових понять феномена «державна освітня політика». URL : C:/Users/ACER/Downloads/Trpu_2015_2_25.pdf (дата звернення: 16.01.2023).

57. Щокін Р. Г. Мета і цілі державної політики у галузі освіти: сучасний стан бачення проблеми. Право. 2017. № 3. С. 41–46.

58. Якість вищої освіти: теорія і практика: навчально-методичний посібник / за наук. ред. А. Василюк, М. Дей; кол. авторів: А. Василюк, М. Дей, В. Базелюк (та ін.); НАПН України, Університет менеджменту освіти. – Київ;

Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2019. – 176 с.

59. Cobets', A. S., & Puhach, A. M. (2016). Сучасний стан освітніх послуг у сфері вищої аграрної освіти в Україні. Аспекти публічного управління, 4(6-7), 24-31. <https://doi.org/10.15421/151625>. (дата звернення: 20.01.2023).

60. Education at a Glance 2010: OECD Indicators. Glossary. OECD, 2010. URL:<http://www.oecd.org/dataoecd/44/7/43642148.pdf>. (дата звернення: 25.01.2023).

61. Focus on Higher Education in Europe 2010: The Impact of the Bologna Process. (2010). Brussels : Education, Audiovisual and Culture Executive Agency.

ДОДАТКИ

Інформація щодо ліцензування та акредитації освітніх програм та спеціальностей за першим (бакалаврським) рівнем у ДДАЕУ*

№ п/п	Спеціалізація	Освітня програма	Акредитовано	Ліцензовано	Кількість здобувачів
1	(051) Економіка	Економіка	Сертифікат про акредитацію освітньої програми 3154, дійсний до 01.07.2027	+	93
2	(071) Облік і оподаткування	Облік і оподаткування	Сертифікат про акредитацію освітньої програми УД04005307, дійсний до 01.07.2023	+	395
3	(072) Фінанси, банківська справа та страхування	Фінанси, банківська справа та страхування	Сертифікат про акредитацію спеціальності УД 04005031, дійсний до 01.07.2027	+	210
4	(073) Менеджмент	Менеджмент	Сертифікат про акредитацію спеціальності УД 04005030, дійсний до 01.07.2025	+	424
5	(075) Маркетинг	Маркетинг	Сертифікат про акредитацію спеціальності УД 04005029, дійсний до 01.07.2027	+	269
6	(101) Екологія	Екологія	Сертифікат про акредитацію спеціальності УД 04009572, дійсний до 01.07.2029	+	139
7	(181) Харчові технології	Харчові технології	Сертифікат про акредитацію освітньої програми УД04002944, дійсний до 01.07.2023	+	275
8	(183) Технології захисту навколишнього середовища	Технології захисту навколишнього середовища	Сертифікат про акредитацію освітньої програми 1859, дійсний до 01.07.2026	+	34
9	(192) Будівництво та цивільна інженерія	Гідротехніка (водні ресурси)	Сертифікат про акредитацію спеціальності УД 04005032, дійсний до 01.07.2025	+	47
10	(194) Гідротехнічне будівництво, водна інженерія та водні технології	Водна інженерія та водні технології	Сертифікат про акредитацію освітньої програми 3112, дійсний до 01.07.2027	+	46
11	(201) Агрономія	Агрономія	Сертифікат про акредитацію освітньої програми УД04002945, дійсний до 01.07.2023	+	681
12	(204) Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва	Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва	Сертифікат про акредитацію освітньої програми УД04002946, дійсний до 01.07.2023	+	168
13	(206) Садово-паркове господарство	Садово-паркове господарство	Сертифікат про акредитацію спеціальності УД 04009571, дійсний до 01.07.2029	+	94
14	(207) Водні біоресурси та аквакультура	Водні біоресурси та аквакультура	Сертифікат про акредитацію освітньої програми 2828, дійсний до 01.07.2027	+	75
15	(208) Агроінженерія	Агроінженерія	Сертифікат про акредитацію освітньої програми УД04002947, дійсний до 01.07.2023	+	503

*Джерело [45].

Інформація щодо ліцензування та акредитації освітніх програм та спеціальностей за другим (магістерським)
рівнем у ДДАЕУ

№ п/п	Спеціалізація (освітньо-професійна)	Освітня програма	Акредитовано	Ліцензовано	Кількість здобувачів
1	(051) Економіка	Економіка	Сертифікат про акредитацію освітньої програми УД04003229, дійсний до 01.07.2024	+	36
2	(071) Облік і оподаткування	Облік і оподаткування	Сертифікат про акредитацію освітньої програми УД04003230, дійсний до 01.07.2024	+	79
3	(072) Фінанси, банківська справа та страхування	Фінанси, банківська справа та страхування	Сертифікат про акредитацію освітньої програми УД04003231, дійсний до 01.07.2024	+	43
4	(073) Менеджмент	Менеджмент	Сертифікат про акредитацію освітньої програми УД04003233, дійсний до 01.07.2024	+	98
	(073) Менеджмент	Управління фінансово-економічною безпекою	Сертифікат про акредитацію освітньої програми УД04003232, дійсний до 01.07.2024		47
5	(075) Маркетинг	Маркетинг	Сертифікат про акредитацію освітньої програми УД04003234, дійсний до 01.07.2024	+	70
6	(101) Екологія	Екологія	Сертифікат про акредитацію освітньої програми УД04005201, дійсний до 01.07.2023	+	45
7	(181) Харчові технології	Харчові технології	Сертифікат про акредитацію освітньої програми УД04003235, дійсний до 01.07.2024	+	113
8	(192) Будівництво та цивільна інженерія	Гідромеліорація	Сертифікат про акредитацію освітньої програми УД04003236, дійсний до 01.07.2024	+	24
9	(201) Агрономія	Агрономія	Сертифікат про акредитацію освітньої програми УД04003237, дійсний до 01.07.2024	+	275
10	(204) Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва	Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва	Сертифікат про акредитацію освітньої програми УД04006931, дійсний до 01.07.2024	+	67
11	(206) Садово-паркове господарство	Садово-паркове господарство	Сертифікат про акредитацію освітньої програми УД04003238, дійсний до 01.07.2024	+	31
12	(207) Водні біоресурси та аквакультура	Водні біоресурси та аквакультура	Сертифікат про акредитацію освітньої програми УД04006932, дійсний до 01.07.2024	+	34
13	(208) Агроінженерія	Агроінженерія	Сертифікат про акредитацію освітньої програми УД04003239, дійсний до 01.07.2024	+	125
14	(211) Ветеринарна медицина	Ветеринарна медицина	Сертифікат про акредитацію спеціальності УД 04005058, дійсний до 01.07.2025		604
15	(212) Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза	Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза	Сертифікат про акредитацію освітньої програми 1839, дійсний до 01.07.2026		38
16	(281) Публічне управління та адміністрування	Публічне управління та адміністрування	Сертифікат про акредитацію освітньої програми УД04003240, дійсний до 01.07.2024		54

Додаток В

Інформація щодо ліцензування та акредитації освітніх програм та спеціальностей за третім (освітньо-науковим – доктор філософії) рівнем у

ДДАЕУ*

№ п/п	Спеціалізація Освітньо-наукова	Освітня програма	Акредитовано	Ліцензовано	Кількість здобувачів
1	(051) Економіка	Економіка	Сертифікат про акредитацію освітньої програми 2514 , дійсний до 01.07.2027	+	25
2	(073) Менеджмент	Менеджмент	Сертифікат про акредитацію освітньої програми 0 , дійсний до 17.05.2023	+	10
3	(101) Екологія	Екологія	Сертифікат про акредитацію освітньої програми 0 , дійсний до 17.05.2023	+	4
4	(133) Галузеве машинобудування	Галузеве машинобудування	Сертифікат про акредитацію освітньої програми 0 , дійсний до 13.12.2023	+	21
5	(201) Агрономія	Агрономія	Сертифікат про акредитацію освітньої програми 0 , дійсний до 22.11.2023	+	24
6	(204) Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва	Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва	Сертифікат про акредитацію освітньої програми 0 , дійсний до 22.11.2023	+	6
7	(211) Ветеринарна медицина	Ветеринарна медицина	Сертифікат про акредитацію освітньої програми 2984 , дійсний до 01.07.2027	+	23
8	(212) Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза	Ветеринарна гігієна, санітарія та експертиза	Сертифікат про акредитацію освітньої програми 0 , дійсний до 27.09.2023	+	4
9	(281) Публічне управління та адміністрування	Публічне управління та адміністрування	Сертифікат про акредитацію освітньої програми 0 , дійсний до 22.11.2023	+	14

*Джерело [45]